

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

**AMMATILLISTEN PERUSTUTKINTOJEN
PERUSTEIDEN SEKÄ VALMISTAVIEN
JA VALMENTAVIEN KOULUTUSTEN
OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEIDEN
TOIMEENPANOON TILANNEKATSAUS 2010**

**AMMATILLISTEN PERUSTUTKINTOJEN
PERUSTEIDEN SEKÄ VALMISTAVIEN
JA VALMENTAVIEN KOULUTUSTEN
OPETUSSUUNNITELMIEN PERUSTEIDEN
TOIMEENPANOON TILANNEKATSAUS 2010**

© Opetushallitus ja tekijät

Raportit ja selvitykset 2011:21

ISBN 978-952-13-4878-5 (pdf)

ISSN-L 1798-8918

ISSN 1798-8926 (verkkójulkaisu)

Taitto: Edita Prima Oy

www.oph.fi/julkaisut

SISÄLTÖ

1	Johdanto	4
2	Kysely ammatillisten perustutkintojen sekä valmistavien ja valmentavien koulutusten toimeenpanosta	6
	2.1 Kyselyn toteutus	6
	2.2 Kyselyyn vastanneet koulutuksen järjestäjät	6
	2.3 Vastausaineisto	7
3	Uudistettujen perusteiden toimeenpanon tilanne	9
	3.1 Koulutuksen järjestäjien opetussuunnitelmien tutkintokohtaisten osien käyttöönotto	9
	3.2 Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman yhteisen osan hyväksyminen	14
	3.3 Näyttötutkintojen järjestäminen	16
	3.4 Valinnaisten tutkinnon osien tarjonta	17
	3.5 Perusteiden toimeenpanoon liittyvät vaikeudet oppilaitostasolla	19
4	Yhteistyö koulutuksen järjestäjien opetussuunnitelmien valmistelussa ja näyttötutkintojen toimeenpanossa	26
	4.1 Koulutuksen järjestäjien ja työelämän edustajien yhteistyö	26
	4.2 Koulutuksen järjestäjien keskinäinen yhteistyö opetussuunnitelmien valmistelussa	31
	4.3 Näyttötutkinnon järjestäjien keskinäinen yhteistyö järjestämissuunnitelmien valmistelussa	32
5	Mitä koulutuksen järjestäjät odottavat Opetushallitukselta?	34
6	Keskeisiä tuloksia ja johtopäätöksiä	38
Liitteet		
Liite 1	Toimeenpanokysely	42
Liite 2	Kyselyyn vastanneet koulutuksen järjestäjät	48
Liite 3	Ammatillisten perustutkintojen sekä valmistavien ja valmentavien koulutusten perusteiden uudistamisen aikataulu	52
Liite 4	Ammatillisena peruskoulutuksena järjestettävien ammatillisten perustutkintojen sekä valmistavien ja valmentavien koulutusten järjestämisluvat ja näyttötutkintona järjestettävien ammatillisten perustutkintojen järjestämissopimukset kyselyyn vastanneiden mukaan	54
Liite 5	Ammatillisten perustutkintojen sekä valmistavien ja valmentavien koulutusten toimeenpanon tilanne opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa (kyselyyn vastanneiden mukaan)	55
Liite 6	Ammatillisten perustutkintojen järjestäminen näyttötutkintona	58

1 Johdanto

Kaikki ammatillisten perustutkintojen sekä valmistavien ja valmentavien koulutusten tutkintojen perusteet uudistettiin vuosina 2008–2010. Uudistetut tutkinnon perusteet koskevat sekä ammatillista peruskoulutusta että näyttötutkintoina suoritettavia perustutkintoja. Aiemmat ammatillisten perustutkintojen ja valmistavien koulutusten perusteet olivat vuosilta 1999–2001.

Perusteiden uudistamisen lähtökohtana oli perustutkintojen tutkintorakenteen tarkistaminen työelämän osaamistarpeiden muutosten pohjalta. Uudet tutkinnon perusteet (opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet) ovat yhteiset ammatilliselle peruskoulutukselle ja näyttötutkinnoille. Ammatilliset tutkinnon osat ja niiden ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit ovat yhteiset. Ammattiosaamisen osoittamistavoissa voi olla eroja. Ammattiosaamisen arvioinnin kohteita ja kriteereitä sekä ammattitaidon osoittamistapoja täsmennettiin.

Ammatillisten perustutkintojen työelämävastaavuutta ja osaamisperusteisuutta vahvistettiin. Tutkinnot muodostuvat työelämän työ- ja toimintakokonaisuuksien mukaisista tutkinnon osista. Ammattitaitovaatimukset on määritelty työelämän edellyttämänä käytännön osaamisena. Tutkintojen suorittamismahdollisuuksia monipuolistettiin. Tutkinto on mahdollista suorittaa työelämän edellyttämää ammatin pätevyyttä tuottava tutkinnon osa kerrallaan, vaikka ensisijaisena tavoitteena on koko tutkinnon suorittaminen. Ammatillisen tutkintojärjestelmän joustavuutta lisättiin monipuolistamalla mahdollisuuksia valita ammatillisiin perustutkintoihin osia muista ammatillisista tutkinnoista (pt, at, eat jopa amk). Ammattiosaamisen syventäminen on mahdollista siten, että opiskelija voi yksilöllisesti sisällyttää tutkintonsa tutkinnon nimellislaajuutta enemmän tutkinnon osia. Ne voivat olla paikallisen työelämän tarpeiden pohjalta suunniteltuja. Joustavuus mahdollistaa opiskelijalle henkilökohtaisten opintopolkujen rakentamisen ja koulutuksen järjestäjälle mahdollisuuden vastata joustavasti alueellisen ja paikallisen työelämän tarpeisiin.

Kaikkien tutkintojen ammatillisiin tutkinnon osiin on sisällytetty yrittäjyysosaamista sekä terveyttä, turvallisuutta sekä työ- ja toimintakykyä tukevia osioita. Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat (yhteiset opinnot) täydentävät ammatillisten tutkinnon osien tuottamaa osaamista. Elinikäisen oppimisen avaintaitojen osuutta vahvistettiin ja ne sisällytettiin sekä ammatillisten että ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin ja arviointikriteereihin.

Uudistamisen yhteydessä tarkistettiin perusteiden rakennetta ja tutkinnon osien sekä opintojen muodostumista, tavoitteita, ammattitaitovaatimuksia sekä arvioinnin kohteita ja arviointikriteereitä.

Koulutuksen järjestäjän mahdollisuuksia koulutustarjonnan monipuolistamiseen lisättiin. Koulutuksessa voidaan huomioida myös paikalliset tarpeet sisällyttämällä opintoihin paikallisesti tarjottavia tutkinnon osia. Koulutuksen järjestäjä voi tarjota valinnaisia tutkinnon osia myös yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Opintoja voi valita muista ammatillisista oppilaitoksista, ammattikorkeakouluista tai lukioista.

2 Kysely ammatillisten perustutkintojen sekä valmistavien ja valmentavien koulutusten toimeenpanosta

2.1 Kyselyn toteutus

Vuoden 2010 tulossopimuksen mukaan Opetushallituksen tuli tuottaa opetus- ja kulttuuriministeriölle tilannekatsaus ammatillisten perustutkintojen sekä valmistavien ja valmentavien koulutusten toimeenpanosta.

Opetushallitus selvitti kyselyn (liite 1) avulla vuosina 2008–2010 uudistettujen ammatillisten perustutkintojen perusteiden sekä ei-tutkintoon johtavien valmistavien ja valmentavien koulutuksien käyttöönottoa. Kyselyllä selvitettiin uudistettujen tutkinnon perusteiden ja opetussuunnitelmien perusteiden käyttöön oton tilannetta, käyttöön ottoon liittyviä käytäntöjä sekä mahdollisia käyttöön ottoon liittyviä ongelmia. Niitä koulutuksen järjestäjiä, jotka eivät järjestä ammatillisia perustutkintoja ammatillisena peruskoulutuksena, näyttötutkintona tai ei-tutkintoon johtavia valmistavia ja valmentavia koulutuksia, pyydettiin vastaamaan vain vastaajan taustatietoja koskeviin kysymyksiin (kysymykset 1–6) ja palauttamaan kysymyslomake sellaisenaan.

Kysely lähetettiin koulutuksen kaikille 143 järjestäjille 1.11.2010 ja vastaukset pyydettiin toimittamaan yhdellä lomakkeella/koulutuksen järjestäjä Opetushallitukselle 22.11.2010 mennessä. Koulutuksen järjestäjien pyynnöstä vastausaikaa jatkettiin 26.11.2010 saakka. Koulutuksen/näyttötutkintojen järjestäjiä pyydettiin huolehtimaan siitä, että sen eri oppilaitoksia ja koulutusyksiköitä koskevat vastaukset tulevat huomioon otetuiksi kyselyssä.

Kysely toteutettiin suomen ja ruotsin kielillä. Kaksikielisiä koulutuksen järjestäjiä pyydettiin täyttämään suomenkielisen koulutuksen osalta suomenkielinen lomake ja ruotsinkielisen koulutuksen osalta ruotsinkielinen lomake.

2.2 Kyselyyn vastanneet koulutuksen järjestäjät

Määräaikaan mennessä saatiin vastaukset yhteensä 132 koulutuksen järjestäjältä (liite 2). Vastaajista 15 ei kuulu ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjiin. Näiden joukossa on muun muassa musiikkioppilaitosten kannatusyhdistyksiä, joku yksittäinen säätiö, aikuiskoulutusta järjestävä osakeyhtiö, muutamia kuntia ja kaupunkeja. Lisäksi kolme ammatillisen koulutuksen järjestäjää lähetti jälkikäteen sähköpostitse omat vastauksensa. Näistä kaksi oli suomenkielisiä, yksi kaksikielinen. Vain yhden vastaajan lomake oli täytetty kokonaisuudessaan. Toinen vastaajista oli vastannut vain vastaajan taustatietoja koskeviin kysymyksiin ja monivalintakysymyksiin, kolmas vastaajista vain avoimiin kysymyksiin. Jälkikäteen toimitetuista

vastauksista voitiin parhaiten ottaa huomioon avoimiin kysymyksiin lähetetyt vastaukset ja osa monivalintavastauksista.

Vastaajista 117 kuuluu ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjiin, mikä on 82 % ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjien kokonaismäärästä (1.8.2010 lukien 143 järjestäjää). Opetuskieltä¹ koskevaan kysymykseen saatiin 118 vastausta. Vastaajista 102 (86,4 %) ilmoittaa olevansa suomenkielisiä, 7 (5,9 %) ruotsinkielisiä ja 9 (7,7 %) kaksikielisiä. Kyselylomakkeen täyttäjänä on ollut virka- ja tehtävännimikkeistöltään hyvin kirjava joukko oppilaitosten henkilöstöä. Suuri osa vastaajista on oppilaitosjohdon edustajia kuten esimerkiksi rehtoreita, apulaisrehtoreita, koulutusjohtajia, pedagogisia johtajia, tutkimus- ja kehitysjohtajia. Huomattava osa on myös opetussuunnitelmatyöstä vastaavia tai opetussuunnitelmatyössä mukana olevia henkilöitä kuten koulutuslavastaavia, ammattitutkinto-vastaavia, koulutuspäälliköitä, lehtoreita tai opettajia. Joukossa on myös joku järjestelmäneuvoja, sihteeri ja kanslistin nimikkeellä vastannut henkilö, joten kaikki vastaajat eivät ole opetussuunnitelmatyöhön perehtyneitä henkilöitä.

2.3 Vastausaineisto

Koulutuksen järjestäjiä pyydettiin lähettämään yksi vastaus järjestäjää kohden Opetushallitukselle, mutta huolehtimaan siitä, sen kaikkien koulutusyksiköiden tiedot tulisivat mukaan vastausaineistoon. Vastausaineisto on ollut suhteellisen runsas. Koulutuksen järjestäjät ovat vastanneet hyvin kyselyyn. Vastausaineistoa ja yksittäisiä vastauksia tarkemmin tarkastellessa voi kuitenkin havaita, että joiltakin koulutuksen järjestäjiltä on tullut useita vastauksia samoihin kysymyksiin ja saman henkilön nimi voi esiintyä kahteen kertaan vastaajana saman kysymyksen kohdalla. Näin on esimerkiksi koulutuksen järjestäjän opetuskieltä koskevan kysymyksen kohdalla. Vastauksissa on siis päällekkäisyyksiä. Toisaalta kaikki vastaajat eivät ole vastanneet kaikkiin kysymyslomakkeen kysymyksiin. Eri kysymyksiin on siten tullut eri määrät vastauksia, mikä vaikeuttaa eri vastausten vertailtavuutta.

Avovastauksia on analysoitu teema-analyysin avulla luokittelemalla niitä eri kategorioihin. Erilaisia näkökulmia on tuotu esiin myös siteerauksien avulla ja esittelemällä äärimielipiteitä.

Survette -aineistojen käsittelyä on vaikeuttanut ja hidastanut se, että vastausaineisto on ollut kahdessa eri tiedostossa. Konservatorioille lähetettiin erillinen kysely, koska ne olivat unohtuneet alkuperäiseltä postituslistalta. Tästä johtuen on

1 Opetus- ja kulttuuriministeriöstä saadun tiedon mukaan lukuvuonna 2009-2010 14 koulutuksen järjestäjällä oli lupa järjestää ammatillista peruskoulutusta ruotsin kielellä. Näistä ruotsinkielisiä oli yhdeksän ja kaksikielisiä oli kolme. Lisäksi kahdella suomenkieliselä järjestäjällä oli lupa järjestää ruotsinkielistä koulutusta kahdella koulutusosalalla ja kahdella ruotsinkieliselä koulutuksen järjestäjällä lupa järjestää suomenkielistä ammatillista peruskoulutusta myös suomen kielellä.

manuaalisesti yhdistetty kahden vastausaineiston tietoja, joten Survettesta saatuja tietoja ei kaikin osin ole voitu suoraan hyödyntää. Samoin sähköpostivastaukset on pyritty huomioimaan mahdollisuuksien mukaan.

3 Uudistettujen perusteiden toimeenpanon tilanne

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998, 14 §) mukaan koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä koulutusta varten opetussuunnitelma. Amatillisten perustutkintojen perusteiden mukaan koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelma sisältää kaikkia koulutusaloja ja tutkintoja varten yhteisen osan ja tutkintokohtaisesti eriytyvät osat. Opetussuunnitelman yhteisessä osassa määritellään kaikille perustutkinnoille yhteiset periaatteet ja menettelytavat sekä koulutuksen järjestäjän keskeiset arvot.

Opetussuunnitelman tutkintokohtaisessa osassa määritellään ammatillisten tutkinnon osien ja ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) toteuttaminen yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien ja työelämän kanssa. Lisäksi määrätään muun muassa opetuksen ajoitus, oppimisympäristöt ja opetusmenetelmät, joiden avulla opiskelija voi saavuttaa tutkinnon ammattitaitovaatimukset.

3.1 Koulutuksen järjestäjien opetussuunnitelmien tutkintokohtaisten osien käyttöönotto

Tutkintojen perusteiden uudistaminen oli ajoitettu kolmelle vuodelle siten, että ensimmäiset uudistetut ammatilliset perustutkinnot, rakennusalan perustutkinto ja metsäalan perustutkinto sekä valmistavista koulutuksista maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus tuli ottaa käyttöön 1.8.2008 ja viimeiset tutkinnot 1.8.2010 siten kuin ao. tutkintojen valtakunnalliset perusteet tulivat voimaan (liite 3).

Toimeenpanokyselyssä koulutuksen järjestäjiltä tiedusteltiin, minkä koulutusalan peruskoulutuksena järjestettäviin ammatillisiin perustutkintoihin sekä valmistaviin ja valmentaviin koulutuksiin näillä oli järjestämislupa ja minkä koulutusalan ammatillisiin perustutkintoihin heillä oli järjestämissopimus näyttötutkintojen järjestämiseksi. Liitteessä 4 on yhteenveto koulutuksen järjestäjien vastauksista koulutusaloittain. Eniten järjestämislupia ja –sopimuksia oli vastausten mukaan sosiaali- ja terveystieteiden alalla, toiseksi eniten tekniikan ja liikenteen alalla ja kolmanneksi eniten matkailu- ja ravitsemusalan alalla, seuraavana on kulttuuriala.

Koulutuksen järjestäjiltä kysyttiin myös, mitä ammatillisia perustutkintoja ja ei-tutkintoon johtavia valmistavia ja valmentavia koulutuksia nämä olivat käynnistäneet 1.8.2008 jälkeen sekä ilmoittamaan päivämäärän tarkkuudella ajankohta, milloin ao. tutkinnon tai koulutuksen opetussuunnitelman tutkinto- tai koulutuskohtai-

nen osa oli hyväksytty. Liitteessä 5 on esitetty tutkinto- ja koulutuskohtaisesti käyttöön otettujen tutkintojen ja opetussuunnitelmien perusteiden lukumäärät ja koulutuksen järjestäjien opetussuunnitelmien hyväksymisajankohdat. Kyselyyn vastanneet 132 koulutuksen järjestäjää olivat hyväksyneet kyselyajankohtaan mennessä uudistettujen perusteiden pohjalta yhteensä 750 ammatillisen perustutkinnon koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman tutkintokohtaista osaa ja 102 valmistavien ja valmentavien koulutusten opetussuunnitelmaa.

Joidenkin tutkintojen kohdalla hyväksymisajankohdat poikkeavat valtakunnallisten perusteiden voimaantuloavuodesta jopa niinkin, että koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman tutkinto- ja koulutuskohtaisia osia ilmoitettiin hyväksytyn jo ennen valtakunnallisten perusteiden voimaantuloa eli kyseessä ei ole voi voinut olla uusien perusteiden mukaiset opetussuunnitelmat. Vastaavasti jotkut tutkinnoista/koulutuksista on toimeenpantu huomattavasti valtakunnallisten perusteiden edellyttämää aikataulua myöhemmin. On tutkintoja joiden hyväksymisvuodeksi on merkitty vuosi 2011, vaikka perusteet olivat tulleet voimaan jopa kolme vuotta aikaisemmin.

Liitteeseen 5 on tutkinto/koulutuskohtaisesti eritelty niiden tutkintokohtaisten ja koulutuskohtaisten opetussuunnitelmien määrät, jotka on hyväksytty ajallaan, on hyväksytty etuajassa tai myöhässä. Ajallaan hyväksytyksi on laskettu ne tutkinnot ja koulutukset, joiden tutkinto/koulutuskohtainen osa on hyväksytty samana vuonna kuin mikä oli ao. tutkinnon/koulutuksen valtakunnallisten perusteiden voimaantulovuosi. Alla taulukossa 1 nähdään, että lähes 50 % ammatillista perustutkinnoista eli yhteensä 518 tutkintoa, oli hyväksytty samana vuotena kuin mitä virallinen aikataulu edellytti. Vastaava luku valmistavien ja valmentavien koulutuksien osalta on lähes 50 % eli yhteensä 66 koulutusta.

Toimeenpanoaikataulut näyttävät olleen melko pitkät useiden tutkintojen kohdalla, pisimmillään, kolmekin vuotta koulutuksen järjestäjästä riippuen. Tutkinnon ja opetussuunnitelmien perusteiden käyttöön ottoa on joidenkin järjestäjien kohdalla viivästyttänyt se, ettei heillä ole jokavuotista sisäänottoa ao. tutkintoon. Valmistavien ja valmentavien koulutusten kohdalla näin on useammin kuin perustutkintokoulutusten kohdalla.

Ammatilliset perustutkinnot ja ammattikoulutukseen valmistavat ja valmentavat koulutukset

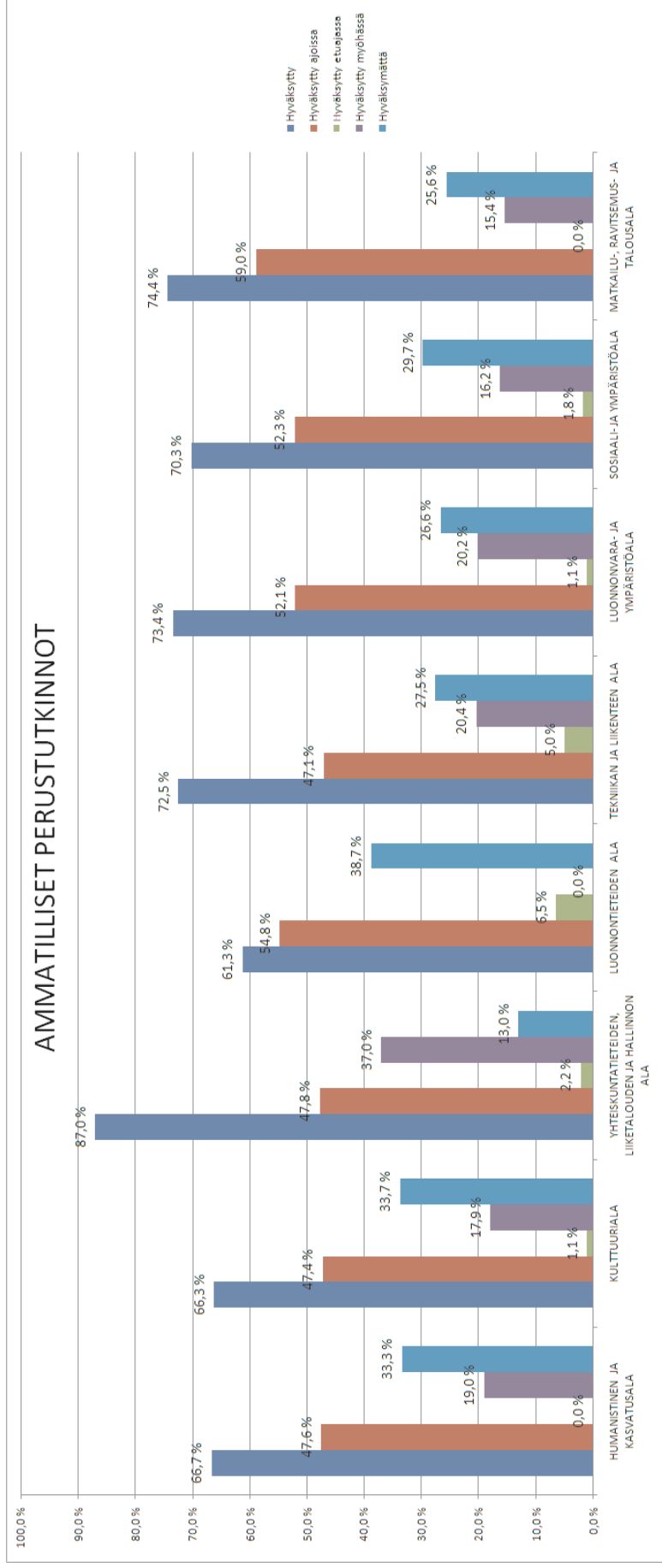
KOULUTUSALA	tutk.koht. osia. hyväksyty, lkm	hyväksyty ajallaan*		hyväksyty etuajassa		hyväksyty myöhässä		tutk.koht.osia hyväksymättä, lkm		tutkinto-koht. osia yhteensä
		lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	
Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	28	20	55,60 %	0	0 %	8	22,20 %	14	33,30 %	42
Kulttuuriala	63	45	47,40 %	1	1,00 %	17	17,90 %	32	33,68 %	95
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	40	22	48 %	1	2,20 %	17	37,00 %	6	13,04 %	46
Luonnontieteiden ala	19	17	54,80 %	2	6,50 %	0	0 %	12	38,71 %	31
Tekniikan ja liikenteen ala	366	238	47,1 %	25	5,00 %	103	20,40 %	139	27,52 %	505
Luonnonvara- ja ympäristöala	69	49	52 %	1	1,10 %	19	20,40 %	25	25,53 %	94
Sosiaali- ja terveys- ja liikunta-ala	78	58	52,13 %	2	1,06 %	18	16,20 %	33	29,73 %	111
Matkailu-, ravitsemus ja talousala	87	69	59,00 %	0	0 %	18	20,21 %	30	25,64 %	117
Perustutk. yhteensä	750 (72,0%)	518	49,80 %	32	3,1 %	200	19,20 %	291	28,00 %	1041
Valmistavat ja valmentavat, yht	102 (75%)	66	48,50 %	2	1,50 %	34	25,00 %	34	34 (25%)	136

Taulukko 1. Ammatillisten perustutkintojen koulutusten toimeenpano 2008-2010.

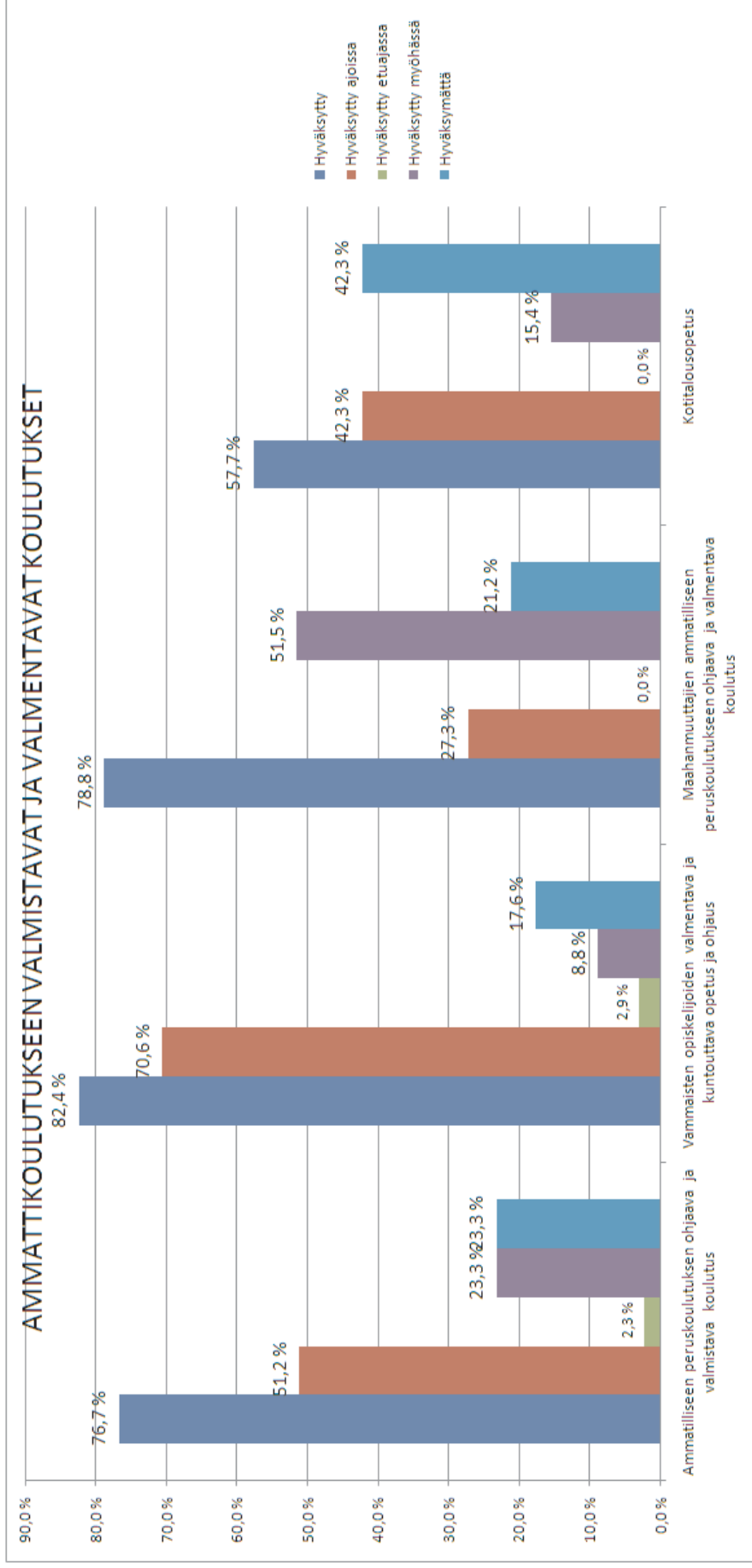
* perusteiden voimaantulo vuonna

KOULUTUS	Hyväksyty opetussuunnitelmia		Hyväksyty						Opetussuunnitelmia		
			ajoissa		etuajassa		myöhässä		hyväksymättä		yhteensä
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm
Ammatilliseen peruskoulutuksen ohjaava ja valmistava koulutus	33	76,7 %	22	51,2 %	1	2,3 %	10	23,3 %	10	23,3 %	43
Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus	28	82,4 %	24	70,6 %	1	2,9 %	3	8,8 %	6	17,6 %	34
Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmentava koulutus	26	78,8 %	9	27,3 %	0	0,0 %	17	51,5 %	7	21,2 %	33
Kotitalousopetus	15	57,7 %	11	42,3 %	0	0,0 %	4	15,4 %	11	42,3 %	26
Yhteensä	102	75,0 %	66	48,5 %	2	1,5 %	34	25,0 %	34	25,0 %	136

Taulukko 2. Ammatillisen koulutuksen valmentavien ja valmistavien koulutusten toimeenpano 2008-2010.

Kaavio 1: Ammatillisten perustutkintojen toimeen pano

Kaavio 2: Ammattikoulutukseen valmistavien ja valmentavien koulutuksien toimeenpano

Koulutuksen järjestäjiltä kysyttiin myös, mitä ammatillisen perustutkinnon tai tutkintojen tai valmistavien ja valmentavien koulutusten perusteita nämä eivät olleet ottaneet käyttöön. Liitteessä 5 on luetteloitu myös niiden tutkintojen ja koulutusten määrät koulutusaloittain, joita ei kyselyajankohtaan mennessä oltu toimeenpantu, vaikka koulutuksen järjestäjällä oli järjestämislupa. Koulutuksen järjestäjät ilmoittivat, että heillä toimeenpanematta jääneitä ammatillisia perustutkintoja oli kaikilla koulutusaloilla on yhteensä 291 eli melkein 30 % ammatillisista perustutkinnoista ja valmistavia ja valmentavia koulutuksia 34 kappaletta eli 25 % ko. koulutuksista. Näiden tutkintojen/koulutusten jakautuminen koulutusaloittain tutkinnoittain/ koulutuksittain ilmenee liitteestä 5.

Kyselyssä haettiin myös perusteluja sille, miksi tutkintoja ei ole otettu käyttöön. Neljän koulutusalan, tekniikan ja liikenteen, luonnonvara-alan, sosiaali- ja terveysalan sekä matkailu-, ravitsemus- ja talousalan tutkintojen osalta joko perusteluja ei esitetty ollenkaan tai syyksi esitettiin se, ettei koulutusta järjestetä tai järjestämislupaa ei ole. Jälkimmäinen syy esiintyi aika monen vastauksen kohdalla. Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon sekä luonnontieteiden alan edustajat eivät perustele tutkintojen käyttöön ottamista jättämistään millään tavoin.

Yksi humanistisen ja kasvatustieteiden koulutuksen järjestäjistä toteaa, ettei heillä ole ollut yhteishakua eikä alkavia koulutuksia 1.8.2010 jälkeen alkavassa peruskoulutuksessa, joten koulutus alkaa vasta vuonna 2011.

Kulttuurialan tutkinnoissa tutkintojen perusteet ovat joko viimeistelyvaiheessa, menossa hyväksyntään, päätösprosessissa tai mahdollisesti jo käytössä, vaikka vielä luonnosvaiheessa. Yksi järjestäjä ilmoittaa ottavansa perusteet käyttöön vuonna 2011. Osalla koulutuksen järjestäjistä ei ole järjestämislupaa.

Valmistavien ja valmentavien koulutusten osalta syyksi opetussuunnitelmien perusteiden viivästykselle on ilmoitettu se, ettei koulutusta järjestetä.

Huomattava osa eri koulutusalojen koulutuksen järjestäjistä ei ole perustellut mitenkään sitä, ettei ole ottanut ammatillisten perustutkintojen perusteita käyttöön.

3.2 Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman yhteisen osan hyväksyminen

Opetussuunnitelman yhteinen osa sisältää muun muassa koulutuksen järjestämisen ammatillisena peruskoulutuksena, työpaikalla järjestettävän koulutuksen, suunnitelmat tutkinnon osan tai osien suorittamiseksi sekä opiskelijoiden mahdollisuudet täydentää opintojaan ja suorittaa koko tutkinto, yhteiset toimintatavat opiskelijan arvioinnin toteuttamisesta, määräykset opiskelijahuollosta, erityisopetuksesta ja henkilöstön kehittämissuunnitelmasta.

Koulutuksen järjestäjiltä tiedusteltiin myös ovatko nämä hyväksyneet koulutuksen järjestämistä varten opetussuunnitelman yhteisen osan. Kysymykseen tuli 110 vastausta, joista 84 % eli 92 kappaletta oli myönteisiä. Kielteisesti vastanneita oli 18.

Niiltä vastaajilta, jotka vastasivat edelliseen kysymykseen myönteisesti, kysyttiin minä vuonna nämä olivat viimeksi hyväksyneet opetussuunnitelman yhteisen osan. Vastauksia tähän kysymykseen saatiinkin yhteensä 96 koulutuksen järjestäjältä. Mediaanivuosi oli 2009, vanhin opetussuunnitelman yhteinen osa oli vuodelta 2001 ja uusimman yhteisen osan hyväksymisvuodeksi ilmoitettiin vuosi 2011.

Opetussuunnitelman yhteisen osan hyväksymisvuodet ajoittuivat koulutuksen järjestäjien vastauksissa seuraavasti:

hyväksymisvuosi	lkm
2001	2
2005	2
2006	4
2007	2
2008	4
2009	37
2010	44
2011	1
yhteensä	96

Kun ensimmäiset uusitut valtakunnalliset perusteet tulivat voimaan 1.8.2008, voi päätellä, että koulutuksen järjestäjien ilmoittamista yhteisistä osista vanhimmat, vuosia 2001–2007 koskevat, on hyväksytty vanhojen perusteiden perusteella. Sitä uudempien perusteiden mukaisia hyväksytyjä yhteisiä osia oli yhteensä 85 kyselyyn vastanneella koulutuksen järjestäjällä eli vuosina 2008 - 2010 hyväksytyt yhteiset osat.

Niiltä koulutuksen järjestäjiltä, jotka vastasivat kysymykseen kielteisesti, pyydettiin perusteluja sille, miksi yhteistä osaa ei oltu hyväksytty. Tähän kysymykseen saatiin 26 vastausta. Vaikka valtakunnalliset perusteet toimitettiin keväällä sähköisesti, yhdessä vastauksessa mainitaan perusteluna se, että uudistetut valtakunnalliset tutkinnon perusteet valmistuivat ja tulivat painosta vasta elo-syyskuussa. Kaksi koulutuksen järjestäjää vastaa viivästymisen johtuvan omasta organisaatiomuutoksestaan, eri kuntayhtymien yhdistymisistä. Opetussuunnitelmien yhteisten osien valmistelu on aloitettu, mutta on edelleen kesken, koska monen oppilaitoksen toimintakulttuureista luotavan toimintamallin rakentaminen on hidas prosessi. Huomioon on otettava koulutuksen kuntayhtymän monialaisuus ja pitkät välimatkat.

Kahdella vastaajalla koulutuksen järjestäjäkohtainen opetussuunnitelman yhteinen osa on laadittu, mutta se ei vielä toistaiseksi ole ollut johtokunnan käsitellyssä tai johtokunta ei ole sitä vielä hyväksynyt. Toisella näistä järjestäjäkohtainen

uusi opetussuunnitelman yhteinen osa on jo käytössäkin. Yksi koulutuksen järjestäjä ilmoittaa, ettei yhteistä osaa ole hyväksytty, mutta heidän edellisen opetussuunnitelmansa yhteinen osa on hyväksytty edellisen kerran vasta vuonna 2009 perustutkintojen osalta ja näyttötutkintojen osalta keväällä 2010.

Viiden koulutuksen järjestäjän yhteinen osa on valmisteltu ja johtokunta tulee hyväksymään sen kokouksessaan marras- tai joulukuussa 2010. Lisäksi yhden koulutuksen järjestäjän näyttötutkintoja koskeva yhteinen osa on vahvistettu syksyllä 2010. Viiden vastaajan opetussuunnitelman yhteinen osa on valmisteilla ja tullaan vahvistamaan vuoden 2011 tammi-helmikuussa tai myöhemmin ensi vuonna tarkempaa ajankohtaa ilmoittamatta. Vain parissa vastauksessa tyydytään toteamaan yhteisen osan olevan vain valmisteilla ilman, että annetaan selityksiä myöhästymiselle tai määräaikoja valmistumiselle. Yksi vastaaja ilmoittaa aikuisopistossa toteutuvien perustutkintojen yhteisen osan olevan tekeillä.

Vain yksi koulutuksen järjestäjä ilmoittaa viivästyksen johtuneen resurssitekijöistä. ”Marssijärjestys” opetussuunnitelmien perusteiden laatimisessa määräytyy tärkeysjärjestyksen mukaan eli ensin laaditaan opetuksen kannalta pakolliset osat, kuten näyttökoe- ja työssä oppimissuunnitelmat, oppilashuoltosuunnitelma, kriisisuunnitelma, suunnitelmat erityisopetukseen ja vasta sitten muut yleiset osat. Vastaajan mukaan loppuosa valmistuu kuluvan lukuvuoden aikana.

Kuusi järjestäjää ilmoittaa järjestävänsä perustutkintoja vain näyttötutkintoina tai oppisopimuskoulu-tuksena, joten yhteistä osaa ei siitä syystä ole valmisteltu. Tutkintojen perusteissa ohjeistetaan sisällyttämään yhteiseen osaan lain 630/1998 tarkoittaman peruskoulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskevat asiat.

Vastauksista päätellen ainakin osa koulutuksen järjestäjistä laati erillisen yhteisen osan opetussuunnitelma-perusteista ammatillista peruskoulutusta varten ja näyttötutkintoina järjestettävää koulutusta varten. Osa järjestäjistä taas ei laadi yhteistä osaa silloin, jos he järjestävät perustutkintoja vain näyttötutkintoina. Tulkinnoissa on eroja.

3.3 Näyttötutkintojen järjestäminen

Koulutuksen järjestäjiltä kysyttiin myös, ovatko nämä solmineet näyttötutkintojen järjestämissopimuksia tutkintotoimikuntien kanssa koskien vuosina 2008–2010 uudistettuja ammatillisia perustutkintoja. Kysymykseen vastanneesta 106 koulutuksen järjestäjästä 84 (79 %) ilmoitti solmineensa sopimuksia, 22 (21 %) taas ei ollut vastausajankohtana niitä solminut. Kaikista koulutuksen järjestäjistä vajaa 59 % oli solminut järjestämissopimuksia tutkintotoimikuntien kanssa.

Voimassa olevia järjestämissopimuksia oli ilmoitusten mukaan yhteensä 467. Päivitettyjä, uudistettujen perusteiden mukaisia järjestämissuunnitelmia oli yhteensä

385, mikä vastaa 82 % järjestämissopimusten määrästä. Taulukossa 2 on nähtävissä järjestämissopimusten koulutusaloittainen jakauma.

Taulukko 2: Ammatillisten perustutkintojen järjestäminen näyttötutkintona koulutusaloittain

KOULUTUSALA/ perustutkinto	voimassa olevat vv. 2008 - 2010 uud. perusteiden mukaiset järjestä- missopimukset (lkm)	päivitetyt (2008 -2010) järjestä- missuunnitelmat (lkm)
Humanistinen ja kasvatusala	24	14
Kulttuuriala	21	19
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	28	29
Luonnontieteiden ala	19	13
Tekniikan ja liikenteen ala	216	178
Luonnonvara- ja ympäristöala	64	46
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	50	49
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	45	37
Yhteensä	467	385

Tutkinnoittain tarkastellen (liite 6) voi kuitenkin huomata, että joidenkin tutkintojen kohdalla päivitettyjen järjestämissuunnitelmien lukumäärä on pienempi kuin voimassa olevien järjestämissopimusten lukumäärä. Päivitetty järjestämissuunnitelma puuttuu 10 perustutkinnolta ja järjestämissopimus puuttuu kolmelta perustutkinnolta. Kahdelle perustutkinnolle ei ole tehty yhtään järjestämissopimusta eikä järjestämissuunnitelmaa. (liite 6)

3.4 Valinnaisten tutkinnon osien tarjonta

Kehittämissuunnitelman 2007–2012 tavoitteena on lisätä ammatillisen tutkintojärjestelmän joustavuutta monipuolistamalla mahdollisuuksia valita ammatillisiin perustutkintoihin osia muista ammatillisista tutkinnoista. Samalla huolehditaan siitä, ettei lisääntyvä valinnaisuus vähennä tutkintojen tuottamaa ammattipätevyyttä. Koska työelämän osaamis- ja työvoimatarpeisiin vastaaminen edellyttää, että ikäluokasta mahdollisimman moni suorittaa ammatillisesti eriytyneen koulutuksen, oli ammatillisten perustutkintojen suorittamismahdollisuuksia tutkintojen perusteiden uudistamisessa monipuolistettava. Tutkinnon perusteita uudistettaessa tutkintojen valinnaisten opintoja määrää lisättiin ja monipuolistettiin. Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on tarjota perusammattitaidon lisäksi niin laaja osaaminen, että se mahdollistaa työskentelyn vaihtelevissa työtehtävissä, on siirrettävissä työpaikasta toiseen ja tarjoaa pohjan opiskelulle myöhemmällä iällä. Ammatillisen tutkintojärjestelmän joustavuutta lisättiin monipuolistamalla mahdollisuuksia valita ammatillisiin perustutkintoihin yksilöllisesti osia muista ammatillisista tutkinnoista. Lisäksi niihin tuli yksilöllisesti voida sisällyttää enemmän

tutkinnon osia silloin, kun se on työelämän alakohtaisiin tai paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin vastaamisen ja tutkinnon suorittajan ammattitaidon syventämisen kannalta tarpeellista. Mikäli perustutkinnon suorittaja on suorittanut ammatti- tai erikoisammattitutkinnon tai niiden osan/osia, tulee muodostumissääntöjen mahdollistaa niiden hyödyntäminen osana perustutkintoa.

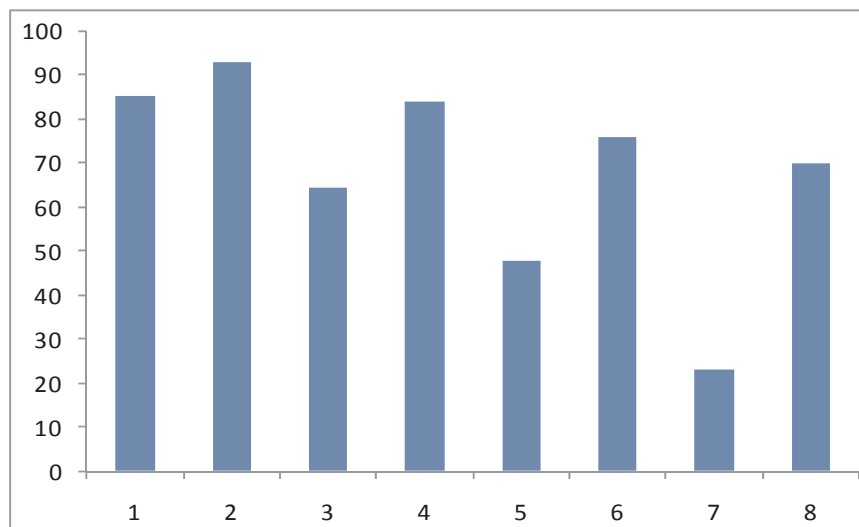
Tutkinnon perusteiden toimeenpanokyselyssä koulutuksen järjestäjiltä kysyttiin näiden valinnaisten opintojen tarjonnasta. Vastauksista on yhteenveto alla olevassa taulukossa.

Taulukko 3: VALINNAISTEN TUTKINNON OSIEN TARJONTA AMMATILLISISSA PERUSTUTKINNOISSA

Koulutuksen järjestäjä tarjoaa ammatillisiin perustutkintoihin valinnaisia tutkinnon osia seuraavasti:

vaihtoehdot	vastausten lkm	kyllä	:%eina
1. saman tutkinnon osia muista koulutusohjelmista/osaamisaloista	108	92	85
2. saman tutkinnon ammatillisia valinnaisia tutkinnon osia	115	107	93
3. tutkinnon osia muista ammatillisista perustutkinnoista	107	69	64,5
4. ammattitaitoa täydentävien opintojen valinnaisia tutkinnon osia	110	92	84
5. tutkinnon osia ammatti- ja erikoisammattitutkinnoista	103	49	47,6
6. paikallisesti tarjottavia tutkinnon osia	108	82	76
7. tutkinnon osia ammattikorkeakouluopinnoista	96	22	23
8. tutkinnon osia lukio-opinnoista	110	77	70

Kaavio 3: Valinnaisten tutkinnon osien jakautuminen (%)

Yleisesti erityyppisiä valinnaisia opintoja tarjotaan suhteellisen tasaisesti. Yleisimmin valinnaisina opintoina tarjotaan saman tutkinnon osia muista koulutusohjelmista/osaamisaloista tai saman tutkinnon ammatillisia valinnaisia tutkinnon osia, joita on mahdollista valita yli 90 % vastanneiden koulutuksen järjestäjien oppilaitoksissa. Myös paikallisesti tarjottavia tutkinnon osia voidaan valita vastaajista 76 %:n oppilaitoksissa. Noin 70 % vastaajista tarjoaa lukio-opintoja osaksi järjestäessään ammatillisia perustutkintoja.

Valinnaisten opintojen toteuttaminen on ollut useille koulutuksen järjestäjistä hankalaa. Valinnaisuuden toteuttaminen on koettu työläämmäksi ja vaikeammaksi ”kuin mitä se on Opetushallituksen näkökulmasta nähty”. Erityisesti pienten oppilaitosten on vaikeaa toteuttaa laajasti valinnaisia opintoja, isoillekin se on haasteellista. Myös aikataulujen yhteensovittamisessa muiden oppilaitosten kanssa on ollut hankaluuksia valinnaisten opintojen osalta. Joissakin oppilaitoksissa valinnaisten opintojen toteuttaminen on edellyttänyt oppilaitoksen jaksojärjestelmän uusjakoa.

Joidenkin koulutuksen järjestäjien oppilaitoksissa eri perustutkinnoissa valinnaisuuksien määrät, mahdollisuus valita tutkinnon osia toisista ammatillisista tutkinnoista ym. valinnaisia osia vaihtelevat suuresti. Isoissa koulutusorganisaatioissa tämä hankaloittaa opintojen aitoa modulointia ja mahdollisuuksia valita tutkinnon osa toisista ammatillisista tutkinnoista.

Muutamassa vastauksessa nousee esiin myös resurssiongelma. Vaikeinta valinnaisuuden oikea toteutuminen on silloin, kun resurssit ovat niin tiukalla, ettei mitään ylimääräistä pysty toteuttamaan ja opiskelijoita/tutkinnonsuorittajia on vain muutama. Tällöin on vaarana, ettei valinnaisuus toteudu niin kuin sen pitäisi.

3.5 Perusteiden toimeenpanoon liittyvät vaikeudet oppilaitostasolla

Koulutuksen järjestäjiä pyydettiin myös kertomaan vapaasti, mikä uudistettujen ammatillisten perustutkintojen perusteiden ja valmistavien ja valmentavien koulutusten opetussuunnitelmien perusteiden toimeenpanossa on ollut vaikeinta, esimerkiksi minkä tutkinnon/koulutuksen osan/osien toteuttaminen. Lisäksi pyydettiin perustelemaan miksi se on ollut vaikeaa. Tähän kysymykseen saatiin vastauksia yhteensä 98 vastausta. Muutamat vastaajista totesivat tässä yhteydessä, ettei heillä ole ollut mitään vaikeuksia opetussuunnitelmatyöhön liittyen ja nykyinen malli on ollut selkeämpi toteuttaa ja toimeenpanna kuin aiemmat. ”Mitään kohtaa ei ole koettu erikoisen vaikeaksi, sillä tutkintoon ei tullut mitään radikaaleja muutoksia.”

Koska kysyttiin nimenomaan vaikeuksista ja pyydettiin erittelemään niitä, vastauksetkin painottuivat vaikeuksien erittelyyn.

a) Aikataulut

Ylivoimaisesti vaikein asia tutkintojen perusteiden toimeenpanossa oli useiden vastaajien mielestä toimeenpanon haasteellinen aikataulu. Tutkintojen valtakunnalliset perusteet valmistuivat vuosina 2008–2010. Pääosa perusteista valmistui keväällä 2009 ja keväällä 2010 ja ne tulivat voimaan jo saman vuoden elokuun alusta alkaen, mistä johtuen koulutuksen järjestäjät joutuivat tekemään opetussuunnitelmansa luonnosten pohjalta. Myös se, että eri koulutusalojen tutkintojen perusteet tulivat voimaan eri vuosina, haittasi suurten yhtenäisten linjausten tekoa erityisesti suurissa monialaisissa oppilaitoksissa, missä tutkinnon perusteita on paljon ja samanaikaisesti jouduttiin huolehtimaan sekä uusien että vanhojen perustutkintojen järjestämisestä.

Useiden vastaajien mielestä aikataulutus oli aivan liian nopea uudistukselle. Uudistuneiden tutkinnon perusteiden lopullinen versio ilmestyi myöhään oppilaitosten toiminnan suunnittelun näkökulmasta. Koulutuksen järjestäjäkohtaiselle opetussuunnitelman laadintatyölle jäi aivan liian lyhyt aika. Esimerkiksi yksi järjestäjä toteaa, että nuorten näyttöjen ”arviointikaavakkeet” tulevat vasta vuoden 2011 puolella ja nuoret menevät jo keväällä ao. näyttöön. Todellisuudessa Opetushallituksen näyttötutkintoja koskevat arviointiohjeet annettiin vuonna 2009 ja ammatillisten perustutkintojen todistusmallit vuonna 2010. Näyttötutkintojen järjestämissopimusten uusimista on hidastanut myös tutkintotoimikuntien toimikausien ja kokoonpanojen vaihtuminen elokuussa 2010.

Oma ongelmansa on ollut myös ruotsinkielisten käännösten viivästyminen. Edelleen tämän kyselyn vastausajankohtana puuttuvat virallisesti hyväksytyt ruotsinkieliset kone- ja metallitekniikan, merenkulun sekä puutarhanhoidon perustutkintojen perusteiden viimeistellyt ruotsinkieliset käännökset.

b) Työelämäyhteistyöhön ja työssä oppimiseen liittyvät vaikeudet

Työelämäyhteistyöhön ja työssä oppimiseen liittyy erilaisia vaikeuksia, joista useat koulutuksen järjestäjät ovat raportoineet vastauksissaan. Jotkut vastaajat toteavat, ettei työelämälähtöisyys toteudu kaikissa tutkinnoissa siinä laajuudessa kuin perusteet edellyttävät, koska ammattiosaamisen näyttöjen toteuttaminen työelämässä on vaikeaa suunnitella ja toteuttaa. Työssä oppimisen järjestämistä hankaloittaa joillakin aloilla myös vuodenajoista johtuvat esteet. Kaikilla työssä oppimispaikoilla ei myöskään voi näyttää kaikkia vaadittavia tutkinnon osia. Osaamisen osoittaminen vaatii kuitenkin erittäin laajoja näyttöjä. Joudutaan tekemään osanäyttöjä oppilaitoksessa. Haastetta koulutuksen järjestämiseen tuovat myös työssä oppimispaikkojen saatavuusongelmat ja kohdentaminen oikein.

Tutkinnon toteuttamissuunnitelmissa on joidenkin tutkintojen osalta ollut vaikea päästä työelämä-lähtöisiin tehtäväkokonaisuuksiin ja irtautua oppiainelähtöisyydestä. Tällaisia tutkintoina mainitaan sähkö- ja automaatiotekniikan, tieto- ja tietoliikennetekniikan, liiketalouden, tieto- ja viestintätekniikan sekä hiusalan perustutkinnot. Tämä on johtanut ongelmiin myös työssä oppimisen ja näyttöjen yhteensovittamisessa samoissa tutkinnoissa.

Ongelmana on myös se, miten varmentaa näyttöjen laadullinen ja arviointiteknilinen tasa-arvoisuus ja miten viedä eteenpäin ammattiosaamisen näyttöjen arviointikoulutusta. Yritysten edustajat eivät tule koulutukseen. Koulutus työpaikoilla on toivottavaa, mutta pienyritysten henkilöstön aikapula tulee vastaan. ”Svårigheter med att få arbetslivet starkt representerade i arbetet.”

Joillakin koulutusaloilla käytännön opetusta vaikeuttaa kaikilta osin se, ettei oppilaitoksella ole siihen tarvittavia työkoneita. Koulutus koetaan tällöin tasoltaan liian vaikeaksi suorittaa ammatillisessa koulutuksessa. Kaikkien tutkinnon osien suorittaminen on mahdotonta toteuttaa, koska koulutuksen järjestäjällä ei ole riittävästi resursseja koulutuksen järjestämiseen.

Muutamissa vastauksissa tuli esille myös se, että opetussuunnitelmatyöhön liittyvä käsitejärjestelmä on erittäin vaikeasti ymmärrettävä. Tutkinnon perusteissa olevan terminologian kääntäminen työelämän kielelle on osoittautunut ainakin joillakin aloilla hyvin vaikeaksi. Sen sisäistäminen on työelämän, opiskelijoiden ja opettajienkin kannalta ”on osin aivan ylivoimainen tehtävä ja saattaa muodostaa jopa esteen opintojen etenemiselle ja tutkintojen rakentamiselle”. Muun muassa kriteerit ovat vaikeasti ymmärrettävissä ja vaativat ”auki purkamista”.

”On haasteellista tehdä opetussuunnitelmasta luettava. Vaikeaa on ollut selvittää työelämän edustajille työssä oppimisen, ammattiosaamisen näyttöjen ja tutkintotilaisuuksien yhteydessä, mitä uudet ammattitaitovaatimukset tarkoittavat käytännössä.”

c) Laajat tutkinnon osat

Joidenkin vastaajien mielestä ammatilliset opinnot ovat liian laajat suhteessa ammattitaitovaatimukseen, joten joissakin tutkinnoissa valinnaisten tutkinnon osien tarjonta koetaan liian runsaana.

Myös laajoja 20 ov:n ja 10 ov:n laajuisia tutkinnon osia on kritisoitu. Jotakin kriitikkiä on tullut lähes kaikkien koulutusalojen edustajilta. ”Jos yksi tutkinnon osa on 20 ov, sen järkevä toteuttaminen on todella työlästä ja turhauttavaa.” Esimerkkinä mainitaan perustutkinto, jossa kaikille valinnaiset tutkinnon osat ovat liian laajoja (10 ov) ammattitaitovaatimukseen nähden sekä yksittäisiä tutkinnon osia, joissa määritellään vain opintoviikkojen määrä, mutta ei tarkemmin määritellä sitä, miten opinnot pitäisi käytännössä toteuttaa.

Kun ei myöskään määritellä tavoitteita eikä sitä, miten opinnot jakautuvat pienempiin osiin, jokainen oppilaitos joutuu miettimään toteuttamisen itse. Vastaajien mielestä toteuttaminen jää tällöin liikaa yksittäisen opettajan päätettäväksi eikä kaikilla ole siihen tarpeeksi valmiuksia. Huolta kannetaan koulutuksen valtakunnallisesta vertailtavuudesta ja myös siitä, tuleeko kaikki tarpeellinen opetetuksi.

Erään vastaajan mukaan laajat, 20 ov:n laajuiset tutkinnon osat ovat johtaneet siihen, että on ”jouduttu keksimään” perusteita, jotta saadaan valintatilanne opiskeli-

joille tasaveroiseksi. Kun tutkinnon osat ovat isoja kokonaisuuksia, niiden hallinta vaatii opettajilta uusia toimintatapoja sekä entistä enemmän yhteisen suunnittelun valmiuksia, aikaa ja muita resursseja sekä myös uuden opettajuuden ajattelumallia. Keskeisen osaamisen painottaminen oppimistilanteissa koetaan vaikeaksi.

Jotkut vastaajista ovat huomanneet, että tavoitteet löytyvät lähinnä arviointikriteereistä ja paljon jää koulutuksen järjestäjän vastuulle siitä, että nämä osaamisalueet tutkinnoissa suoritetaan riittävän tavoitteellisesti. Yksi vastaaja taas kertoo, että ammatillisissa valinnaisissa opinnoissa suuret kokonaisuudet ovat osaltaan ohjanneet ”pakkovalintojen” suuntaan eli jotain jää kokonaan pois, kun jotakin taas voi tulla enemmän kuin tarvitaan. Tosin paikallisesti tarjottavalla tutkinnon osalla näitä on voitu täydentää.

Kaikille koulutuksen järjestäjille uudistuksen läpivieminen ei ole tuntunut vaikealta, vaan on ollut helpompi toteuttaa ja suunnitella suurempia kokonaisuuksia ja osoittaa näitä myös näytöillä. Kaikki pienet osiot on saatu hyvin sovitettua isompiin kokonaisuuksiin, jotka ovat tuoneet selkeyttä niin opetukseen kuin myös opiskelijoiden oppimiseen. Hankalaksi koetut yksittäiset, irralliset asiat on saatu hyvin sovellettua muun joukkoon. Isoilla ja monialaisilla koulutuksen järjestäjillä on käytössään enemmän erilaisia oppimisympäristöjä ja laajaa osaamista, jonka vuoksi opetussuunnitelmien laajaa valinnaisuutta on ollut vaivattomampaa tarjota ja toteuttaa. Yhteisten kaikille opiskelijoille tasa-arvoisten toimintatapojen kehittäminen ja käyttöönotto vie tosin aikaa, jolloin uudistettuja opetussuunnitelmia on jouduttu ottamaan käyttöön vaiheittain, lukuvuosi kerrallaan.

Ammattitaitoa täydentävien tutkinnonosien kohdalta ehkä vaikeinta on ollut toteutusten nimikkeiden muutos, jotka ovat uudistuksessa yksinkertaistuneet. Näin ollen vuosia tutuilla nimillä olleet toteutukset ovat muuttuneet yleisemmiksi. Esimerkiksi äidinkieli 1, äidinkieli 2 ja äidinkieli 3 ovat olleet aikaisemmin muotoa opiskelu- ja yhteistyötaidot, kieli ja kulttuuri sekä työelämän kielenkäyttö.

d) Arviointi

Oppimisen ja osaamisen arvioinnin erottaminen toisistaan ja sen viestiminen myös opiskelijoille ja työelämäkumppaneille on koettu useissa oppilaitoksissa vaikeaksi ja vaatinut suurta asennemuutosta. Arviointikäytänteiden muuttaminen käytännössä on tuottanut monille arvioijille vaikeuksia. Oppimisen ja osaamisen arvioinnin kuvaaminen on vaatinut aikaa ja voimavaroja. Samoin sen miettiminen, miten erotetaan ne asiat, joita ei osoiteta näytössä. Oppimisen arvioinnissa käytännön asiat, kuten sanallisen palautteen antaminen, ohjaavan palautteen dokumentointi jne. ovat nostaneet esiin kysymyksiä. Oppimisen ja osaamisen arviointi on ollut opettajille hankalinta. Tosin on niitäkin, jotka ymmärtävät, että oppimisen ja osaamisen arvioinnin selkeyttäminen ja erottaminen toisistaan on hyvä asia, vaikka aiheuttaakin vielä jonkin verran hämmennystä.

Joidenkin vastaajien mielestä siirtyminen isompiin tutkinnon osiin on ollut haasteellista myös arvioinnin kannalta. Oppimisen arvioinnin kannalta ongelmallista

on suurien kokonaisuuksien jakaminen eri lukuvuosille. Jaksojärjestelmä (5 jaksoa/lukuvuosi) ja uusi tutkinnon rakenne eivät nykyisellään tue hyvin toisiaan. Opintojen edistymisen seuranta on vaikeampaa kuin ennen, varsinkin silloin, jos opiskelija vaihtaa oppilaitosta kesken opintojen.

Arviointiasteikon muuttaminen kolmiportaiseksi saa kritiikkiä useissa palautteissa. Muutos on ollut pettymys niin työelämälle, opiskelijoille kuin opettajillekin. Koetaan, ettei enää saada validia tietoa työelämälle valmistuvien osaamisen tasosta. Työnantajan on yhä vaikeampaa erotella hakijoita rekrytointivaiheessa ja opiskelijoiden motivointi parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen pyrkimiseen on vaikeampaa. Arvosanat tulevat keskittymään kakkoseen. Kolmiportainen arviointiasteikko koetaan tasapäistäväksi.

Eri tutkintojen perusteissa on onnistuttu eri tavoin kuvaamaan arviointikriteereitä ja niiden tasoja. Huoli tavoitteiden yleisyydestä heijastuu seuraavastakin kommentista:

”Jos tavoitteet ovat kovin yleisellä tasolla eli niitä ei ole kuvattu työn tekemisen kuvauksena, seuraa siitä se, että oppilaitokset joutuvat avaamaan kriteereitä työelämälle ja opiskelijoille eli mitä mikäkin kuvaus tarkoittaa. Tällöin herää kysymys, ymmärretäänkö kriteerit enää samalla tavalla ja onko arviointi vertailukelpoista eri oppilaitosten kesken?”

Joidenkin vastaajien mielestä taas arviointikriteerit ovat liian yksityiskohtaiset ja oleellisen ytimen löytäminen niistä on vaikeaa. Ratkaisuna esitetään kriteerien esittämistä:

”...yhteisellä sabluunalla tyyliin K3 soveltaa/kehittää, H2 toteuttaa itsenäisesti ja T1 tietää asiasta ja tekee avustetusti? Nyt laatikoita ja tekstiä on aivan turhan paljon. Ja kaiken huipuksi arvosanojen erot ovat välillä sangen hämääviä.” tai ”Kunde man inte kortare sammanfatta kriterier på en gemensam botten/mall, i stil med: B3 tillämpa/utveckla, G2 självständigt utföra och N1 känna till och med handledning avklara? Nu finns det allt för många texter och rutor. Och till råga på allt är skillnaderna mellan vitsorden tämligen vaga.”

Aikaisempien opintojen ja työkokemusten tunnustaminen mainitaan myös haasteellisena asiana, samoin todistusmallien muuttuminen ja se, ettei lukio-opintoja tunnusteta näyttötutkintojärjestelmässä. Eräälle vastaajalle on epäselvää, mikä on muun arvioinnin ja ammattiosaamisen näyttöjen suhde tutkinnon arvosanan antamisessa. Arviointikriteereissä on sekavuutta, muun muassa kiitettävällä tasolla on vielä ”ohjattuna” toimimista. Avaintaitojen sisällyttäminen niin opetukseen kuin ammattiosaamisen näyttöihin on haasteellista.

Myöskin seuraava koulutuksen järjestäjä katsoo, jolla ei vielä ole kokemusta uudistettujen perusteiden toimeenpanosta, katsoo, että arviointi tulee tuottamaan haasteita tulevaisuudessa:

”Vi har startat med den nya läroplanen hösten 2010, vilket betyder att vi inte har någon större erfarenhet av svårigheterna. Det som för tillfället beaktas vara utmanande i framtiden är:

- bedömningen
- kriterierna för yrkesprov
- är utbildningen tillräckligt ”upp date” för dagens samhälle?
- målsättningarna och bedömningskriterierna går in i varandra. Att kunna plocka ut vad som skall bedömmas i vilken kurs och hur
- skall vi utbilda ”lite av mycket” eller ”mycket av lite” dvs. skall studerande bli mera kunniga inom vissa områden än andra.

Yhden vastaajan mielestä näyttöjen jako joka vuodelle on tehnyt monella alalla ammattiosaamisen näytöstä keinotekoisena ja ohjannut oppilaitoskohtaisen opetus- ja näyttösuunnitelman tekoa siten, että ammattitaidon oppimista on hajautettu epärealistisesti. ”Jos ensimmäisenä vuonna annetaan näyttö ammatin keskeisemmistä taidoista, osaaminen pitäisi arvioida myös opintojen loppuvaiheessa. Usein ensimmäiselle vuodelle sijoitetaan ammatin ns. yksinkertaisempaa osaamista vaativat osat.”

”Varsin monessa tutkinnossa osaamista mitataan ammattiosaamisen näyttöjen lisäksi muulla arvioinnilla samassa määrin kuin on tehty ennen tutkinnon uudistusta.. Osin puuttuu selkeä tietämys, myös opiskelijoilta, oppimisen ja osaamisen arvioinnin väliltä.”

Lisäksi hän kritisoi sitä, ettei PK-yritysten työpaikka-arvioijina toimivalla henkilöstöllä ole mahdollisuuksia osallistua koulutukseen ja kuitenkin arvioijien pitäisi tuntea arviointikohteet, -asteikot ja -kriteerit. Myös näyttöjen tuomaa lisätyötä pidetään kohtuuttomana. ”Tavoitteena on ollut se, että tavalliset kokeet vähenevät näyttökokeiden tullessa. Se on johtanut siihen, että kokeista ei anneta enää muuta kuin suoritusmerkinnät, koska näyttöjen pohjalta toteutetaan arviointi. Kuitenkin näyttökokeiden laatiminen siten, että ne osoittaisivat laajaa ja syvällistä koko opintokokonaisuuden laajuista osaamista on täysin mahdotonta. Nyt oppilaitoksissa on kahdet todistukset, jotka ovat sisällöltään samat, mutta on eri allekirjoittajat. Näyttöjen tuomista tutkintoihin tässä laajuudessa pidetään virheenä.”

e) Oman organisaation opetussuunnitelmatyöstä

Muutamit koulutuksen järjestäjät ovat kertoneet omasta opetussuunnitelmatyöstään ja kuvailleet sen onnistumiseen liittyviä tekijöitä.

On sellaisiakin koulutuksen järjestäjiä, jotka eivät kokeneet tätä tutkintojen ja opetussuunnitelmien perusteiden uudistamistyötä ollenkaan vaikeaksi, pikemminkin päinvastoin. Heillä on paljon kokemusta vastaavasta työstä ja he tunsivat hallitsevansa asian. Tämä uudistus oli hyvin suunniteltu ja työ heidän omassa organisaatiossaan oli myös hyvin suunniteltu ja johdettu. ”Tiimi toimi hyvin.”

Toisaalta on järjestäjiä, jotka ovat kokeneet, että vaikka tämä opetussuunnitelmauudistus ei ollut lajissaan ensimmäinen, opetushenkilöstön sisäänajo uusien opetussuunnitelmien ”henkeen”, vanhasta poisoppiminen ja uusien opetussuunnitelmien sisällön tuottaminen on ollut vaikeaa. Kaikki opettajat eivät ole kiinnostuneita opiskelemaan uusia asioita, vaan haluavat opettaa entiseen tapaan.

”Käytännössä opsia luetaan hyvin väljästi ja ylimääräinen jätetään pois tai jokainen opettaja tekee siitä oman näköisensä.”

Myös koulutuksen järjestäjien organisaatiomuutokset, kuten fuusioihin liittyvät rakennemuutokset ovat hidastaneet opetussuunnitelmien toimeenpanoa ja virallistamista. Isossa monialaisessa organisaatiossa tutkintokohtaisten opetussuunnitelmien laatimis- ja hyväksymisprosessi on monivaiheinen ja hidas. Prosessin vieminen läpi organisaation vie aikaa.

Uusien tutkinnon osien periaatteiden tuominen käytännön toimintaan ja uusien ajatusmallien omaksuminen tutkinnon osa kerrallaan on ollut vaikeaa. Vanhasta pois oppiminen ja oppiainekeskeisyydestä luopuminen on tuottanut ongelmia vastaajien oppilaitoksissa.

Jotkut koulutuksen järjestäjät taas ovat ottaneet uudistetut perusteet käyttöön vasta syyslukukauden 2010 alusta, joten he eivät tässä vaiheessa pysty kertomaan mitään kokemuksistaan. Yksi vastaaja toteaa opetussuunnitelmatyön sujuneen muutoin ongelmitta, mutta päällekkäisten tutkinnon perusteiden toteuttamisen samanaikaisesti aiheuttaneen ylimääräisiä kustannuksia, samoin on vaikuttanut myös valinnaisten tutkinnon osien lisääntyminen.

4 Yhteistyö koulutuksen järjestäjien opetussuunnitelmien valmistelussa ja näyttötutkintojen toimeenpanossa

4.1 Koulutuksen järjestäjien ja työelämän edustajien yhteistyö

a) opetussuunnitelmien valmistelussa

Tähän kysymykseen vastattiin ahkerasti. Vastauksia tuli yhteensä 119 kappaletta. Monilla koulutuksen järjestäjillä yhteistyö työelämän eri toimijoiden kanssa on ollut vilkasta, on erilaisia toimijoita ja toimintaa. Työelämän edustajien osallistuminen opetussuunnitelmien valmisteluun voidaan erottaa sen mukaan osallistuvatko he siihen vain työssä oppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelun osalta vai onko osallistuminen kokonaisvaltaisempaa koko opetussuunnitelmaprosessin kattavaa suunnittelua.

Ammatillisesta koulutuksesta annettu laki määrää koulutuksen järjestäjän asettamaan toimielimen tai useampia toimielimiä ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamista ja suunnittelua varten. Toimielin hyväksyy opetussuunnitelman osana olevat suunnitelmat ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta ja arvioinnista, valvoo näyttötoimintaa ja päättää ammattiosaamisen näyttöjen arvioijista. Toimielimeen kuuluu koulutuksen järjestäjän, opettajien ja opiskelijoiden lisäksi asianomaisen alan tai asianomaisten alojen työ- ja elinkeinoelämän edustajien jäseniä. (L630/1998, muut. L601/2005, 25 a §)

Useimpien vastausten mukaan työelämän edustajat osallistuvat ammattiosaamisen näyttöjen suunnitteluun ja toteuttamiseen tehtävää varten perustetuissa eri nimisissä toimielimissä. On ammatillisia neuvottelukuntia, ammattiosaamisen neuvottelukuntia, ammattiosaamisen näyttöjen toimielimiä, ammattialakohtaisia neuvottelukuntia, alakohtaisia ammatillisia neuvottelukuntia, näyttötoimikuntia jne. Näiden elinten lisäksi jotkut koulutuksen järjestäjät ovat perustaneet myös ala- tai tutkintokohtaisia jaoksia. Lyhyiden vastausten perusteella organisoitumisesta ei voida todeta mitään kattavaa eikä sitä nimenomaisesti kysytykään, mutta esiin tuleva nimikkeistö on kuitenkin niin monipuolista, että sen perusteella voi päätellä organisoitumisen ja samalla työelämän roolin ja sitoutumisen opetussuunnitelmatyöhön vaihtelevan alueittain ja koulutuksen järjestäjittäin. Suurimmalla osalla vastaajista työelämän merkitys opetussuunnitelmatyössä on keskeinen, joskin toisille rooli on muodollisempi.

Toimielinten rooli ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelussa ja toteuttamisessa on vähintäänkin keskusteleva ja kommentoiva, mahdollisesti ideoiva. Se on palautteen antaja, joissain oppilaitoksissa myös lausunnonantaja, jonka mielipiteet vaikuttavat vahvastikin opetussuunnitelmatyössä. Toimielin hyväksyy tehtävän-

sä mukaan opetussuunnitelmat ammattiosaamisen näyttöjen ja niiden arvioijien osalta.

On varsin yleistä, että työelämän edustajat osallistuvat tai on ainakin pyrkimys, että he osallistuisivat opetussuunnitelmaprosessiin työn eri vaiheissa alusta alkaen. Toimintamalleja on erilaisia, koska toimijoita ja työelämän yhteistyötahojakin on eri koulutuksen järjestäjillä erilaisia. Seuraavassa muutamia kuvauksia opetussuunnitelman työstämistavoista, jossa myös työelämäedustus on ollut mukana:

” Arbetslivets representanter har deltagit genom det lagstadgade organ som tillsatts för utvecklingen av examen, samt genom kontinuerliga direkta kontakter och samtal med arbetslivet.”

”Ennen suunnitelman tekoa kuulemme työelämän edustajien toiveita ja mielipiteitä ko. asiasta. Sen jälkeen laadimme alustavan suunnitelman joka läpikäydään työelämän edustajien kanssa. Alustava suunnitelma päivitetään ja hyväksytetään koulutuksen järjestäjällä.”

Opetussuunnitelman laadinta eteni tutkinnon osittain. Työelämän edustajien kanssa pohdittiin yhteisissä kokouksissa ja koulutuksissa erityisesti työelämässä vaadittavia taitoja ja osaamista, jonka pohjalta opettajat omassa tiimikokouksessaan tekivät luonnoksen tutkinnon osan sisällöiksi ja opintokokonaisuuksiksi. Tämän jälkeen ehdotus vietiin työelämän edustajien hyväksyttäväksi. Yhteisessä kokouksessa tehtiin vielä tarvittavia muutoksia, jotka opettajat korjasivat tutkinnon osan suunnitelmiin. Opetussuunnitelman laatimisessa oli mukana myös nuorten näytöistä vastaava kolmikantainen toimielin.

”Ennen tutkinnon perusteiden uudistamista työelämäneuvottelukunnat ovat olleet mukana suunnittelemassa koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmia ja ne on esitelty alan työelämän neuvottelukunnissa ennen ammattiosaamisen toimikunnan käsittelyä (myös ammattiosaamisen toimikunnan jäsenet edustavat pääasiassa elinkeinoelämää). Työelämäneuvottelukuntien jäsenet ovat voineet kommentoida ja ehdottaa muutoksia opetussuunnitelmiin. Ammatilliset neuvottelukunnat ovat olleet prosessissa mukana koko prosessin ajan ja kommentoineet ops:ia useaan otteeseen.”

Useiden koulutuksen järjestäjien vastauksista käy ilmi, että työelämän edustajat käsittelevät ja hyväksyvät näyttötoimikunnassa (=toimielin) perustutkintokohdattaisia ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamis- ja arviointisuunnitelmia. Samalla käydään läpi kunkin perustutkinnon kokonaisuus, sen muodostuminen ammatillisista tutkinnon osista, valinnaisista tutkinnon osista ja paikallisesti tarjottavista tutkinnon osista. Paikallisilta työelämän edustajilta pyydetään lausuntoa perustutkinnon muodostumisesta ja paikallisesta painotuksesta. Joillain aloilla toimii myös ammatillisia neuvottelukuntia (mm. matkailualan neuvottelukunta) joilta pyydetään lausuntoja ja näkemyksiä koulukohtaisista opetussuunnitelmista. Muu-

tamissa opetussuunnitelmatyöryhmissä on ollut vakituisena jäsenenä oman organisaation tukipalvelujen edustaja.

Lisäksi muutamat oppilaitokset järjestävät yhteistyöpäiviä ja joillakin aloilla myös valtakunnallisia kehittämispäiviä, mihin työelämän edustajat voivat osallistua. Niissä painopisteenä on opetussuunnitelmauudistus, ammattiosaamisen näytöt ja työssä oppiminen. Joillakin alueilla ja aloilla on järjestetty myös ns. ennakointikamaritilaisuuksia ja ammattilaisten iltoja, joissa on esitelty opetusta ja opetussuunnitelmia ja saatu palautetta.

Työssä oppimisen yhteydessä työpaikkaohjaajilta on pyydetty palautetta ja jotkut opettajat keräävät palautetta säännöllisesti. Työelämän edustajat ovat esittäneet toiveita työssä oppimisjaksojen sijoittumisesta ja siitä, mitä opintokokonaisuuksia eri työssä oppimispaikoissa voi suorittaa. Myös ammattiosaamisen näyttöjen arviointikäyntien yhteydessä on kysytty palautteita ja keskusteltu koulutuksen järjestämisestä. On myös hyödynnetty kaupan yhteistyöverkostoja, muita olemassa olevia verkostoja ja kumppanuuksia.

Jotkut järjestäjät ovat perustaneet työelämätiimejä, jotka ovat olleet mukana työstämässä tutkinnon osia. Myös joidenkin koulutuksen järjestäjien johtokunnat koostuvat pelkästään elinkeinoelämän edustajista. Johtokunta hyväksyy opetussuunnitelman. Lisäksi on perustettu työelämäjaoksia, joissa on mukana ammattialan yritysten edustajia.

Kuitenkin työelämän elinten rooli ja merkitys koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman laadinnassa vaihtelee. Vaikka monet koulutuksen järjestäjät kokevat työelämän edustajien roolin opetussuunnitelmatyössä hyvin merkittäväksi, kaikki koulutuksen järjestäjät, joskin selvä vähemmistö, eivät kuitenkaan koe saavansa riittävästi todellista hyötyä työelämän panoksesta opetussuunnitelmien laadinnassa. On järjestäjiä, joiden mielestä työelämä ei ole osallistunut tai se on osallistunut liian vähän opetussuunnitelmayhteistyöhön.

”Epävirallisesti on kysely, mutta ei siellä kenelläkään ole virtaa paneutua vakavasti tulevaisuuden tarpeisiin ammattilaisten kouluttamisessa.”

Vaikka on järjestetty työelämäyhteistyöpäiviä, joissa työelämän edustajille on annettu tietoa uudistuvista tutkinnon perusteista ja työelämän edustajat ovat olleet edustettuina työssä oppimisen ja myös muun oppimisen suunnittelussa, vain harva koulumaailman ulkopuolelta ottaa kantaa asioihin. ”Todellisuudessa he eivät vaikuta paljoakaan.” Työelämän osallistuminen ja kannanotot opetussuunnitelmiin ovat olleet vielä vähäisiä ja muodollisia, vaikka mukana olo olisikin säännöllistä.

Yhden koulutuksen järjestäjän yksittäistä koulutusala koskevassa vastauksessa todetaan, että neuvottelukunta on ottanut kantaa ja on saanut ottaa kantaa, mutta ”eivät ole varsinaisesti mukana, koska eivät osaa kommentoida, koska suunni-

telmat ovat niin kapulakielisiä”. Saman järjestäjän toista koulutusala koskevassa vastauksessa taas todetaan neuvottelukunnan olleen erittäin ”aktiivisesti mukana” opetussuunnitelmien päivittämistyössä. Osallistuminen siis vaihtelee koulutusaloittain ja myös saman koulutuksen järjestäjän eri koulutusyksiköissä.

b) järjestämissuunnitelmien valmistelussa

Tähän osaan kysymystä tuli vastauksia 95 kappaletta. Tosin työelämän edustajien osallistuminen järjestämissuunnitelmien valmistelussa vaihtelee syvyydeltään. Vastaukset voidaan jakaa kolmeen ryhmään sen perusteella, miten aktiivisena koulutuksen järjestäjien ja työelämän osapuolten välinen yhteistyö niissä näyttää. Yhteistyö voi olla hyvinkin aktiivista yhdessä tekemistä, se voi näyttäytyä eri hallintoelinten muodollisen osallistumisen kautta tai sitten yhteistyötä ei ole.

Osa koulutuksen järjestäjistä kertoo ”tehneensä” järjestämissuunnitelmaa yhteistyössä työelämän kanssa. Työelämän edustajat ovat perehtyneet suunnitelman sisältämään kuvaukseen ja sen toteutukseen. On myös perustettu myös tutkintokohtaisia työelämäyhteistyöryhmiä, joissa on työnantajan, työntekijän, tutkinnon suorittajan ja koulutuksen järjestäjän edustus. Ne kokoontuvat muutamia kertoja vuodessa suunnittelemaan ja arvioimaan tutkintojen järjestämistä ja järjestelyjä työpaikoilla. Työelämän ja oppilaitosten vuorovaikutus voi olla myös jatkuvaa. Tällöin työelämän edustajat osallistuvat tutkintotilaisuuksien valmisteluun, ovat läsnä itse tilaisuuksissa ja niiden jälkitöissä. Tällöin kehittämisajatuksukset päätyvät parhaiten asiakirjoihin ja oppaisiin.

Jotkut koulutuksen järjestäjistä sopivat yhdessä työelämän edustajien kanssa myös tutkintotilaisuuspaikoista sekä työnantaja- että työntekijäpuolen arvioijista. Samoin yhdessä mietitään millaisia tutkintotilaisuuksia eri paikoissa voi järjestää. Työnantajien kanssa myös ennakoidaan alueen työvoimatarvetta ja sen perusteella laaditaan oppilaitoksen osaamisalaopinnot, tehdään yhteistyötä järjestämisluvan hakemisessa ja päivittämisessä. Myös työssä oppimispaikkojen palautetta kuullaan.

Jotkut koulutuksen järjestäjät suunnittelevat tutkintosuoritusten tehtäväkokonaisuudet yhteistyössä työelämän edustajien kanssa järjestämissuunnitelmaa laadittaessa, työpaikoilla tutkinnon suorittajan henkilökohtaista näyttösuunnitelmaa laadittaessa sekä arvioijakoulutusten yhteydessä. Yhteistyön määrä ja laatu vaihtelee koulutusaloittain ja järjestäjäkohtaisesti. Yhteyksiä pidetään myös työmarkkinajärjestöihin.

Yksi koulutuksen järjestäjä kertoo tekevänsä yhteistyötä sellaisten työyhteisöjen kanssa, jotka ovat ”kiinnostuneita ja halukkaita” osallistumaan näyttötutkintojen kehittämiseen ja jotka haluavat osallistua tutkintojen järjestämiseen ja kehittämiseen, jotka soveltuvat näyttöympäristöiksi ja joista vielä löytyy sopivia tutkintosuoritusten arvioijia. Monilla koulutuksen järjestäjillä yhteistyö perustuu jo vuosia jatkuneeseen tutkintojen toteutukseen.

Osalla koulutuksen järjestäjistä osallistuminen vaihtelee koulutusaloittain, joten työelämän näkemyksiäkin hyödynnetään joillakin koulutusaloilla paremmin toisilla aloilla huonommin.

Jotkut koulutuksen järjestäjät kuulevat ennen järjestämissuunnitelman tekoa työelämän edustajien näkemyksiä ja mielipiteitä. Työelämän edustajien kommentteja kuullaan ja siltä pohjalta suunnitelmaa kehitetään eteenpäin. Suunnitelma käydään vielä läpi työelämän edustajien kanssa, jotka hyväksyvät päivitetyn suunnitelman. Tämä on aika tavanomainen, joskin oppilaitosjohtoinen yhteistoimintamalli.

Monissa vastauksissa koulutuksen järjestäjien ja työelämän edustajien välinen yhteistyö näyttäytyy kuitenkin niiden hallinnollisten elinten kautta, joissa työelämän edustajat ovat mukana ja ottavat osaa käsittelyyn paikallisesti luotujen menettelytapojen mukaan. Osallistuminen saattaa tällöin vaikuttaa hyvinkin muodolliselta. Se onko työelämän edustajilla tällöin todellista päätäntävaltaa ja millaista yhteistyö todellisuudessa on, jää lyhyiden vastausten perusteella avoimeksi.

”Koulutuksen järjestäjän hallinto koostuu alan työelämän edustajista.”

”Säätiön hallituksessa ja toimielimessä on työelämän edustajia. ”

”Yhtymähallituksessa ja -valtuustossa on työelämäedustus, joka ottaa kantaa ja hyväksyy talousarvion. Talousarviossa on ehdotus kolmen vuoden koulutustarjonnasta. Myös kehittämissuunnitelmissa ja ammattiosaamisen toimikunnassa käydään asiasta keskustelua.”

Useissa oppilaitoksissa järjestämissuunnitelmat käsitellään ammatillisissa neuvottelukunnissa. Lisäksi on perustettu järjestämissuunnitelmien laatimista varten eri työelämätahoja edustavia ohjaus-/työryhmiä kommentoimaan järjestämissuunnitelmien laatua ja työelämälähtöisyyttä.

Myös aikuiskoulutuksen puolella jotkut koulutuksen järjestäjistä ilmaisevat suoraan tyytymättömyytensä työntäjäosapuolen osallistumiseen. Muutamat koulutuksen järjestäjät toteavat, että yhteistyö on pelannut huonosti tai yhteistyötä on ollut liian vähän tai ei ollenkaan, asiaa kuitenkin tarkemmin erittelemättä.

Vastauksista käy ilmi, että työelämän edustajat osallistuvat muodollisten elinten välityksellä ja muodollisen valmistelun ja päätöksenteon kautta, mutta jäsenten todellinen panos työssä on ollut vähäistä. Vaikka järjestämissuunnitelmien sisällöistä on pyydetty kommentteja työelämäedustajilta, yhteistyö olisi voinut olla tiiviimpää tässä asiassa ja näiden kommentit olisivat voineet olla monipuolisempia. Työelämäedustajia on ollut mukana muiden oppilaitosten järjestämissä tilaisuuksissa. Niissä informaation suunta on oppilaitoksista työelämään, ei päinvastoin.

Yksi koulutuksen järjestäjä toteaa, että näyttötutkinnon järjestämissuunnitelmia on tällä kertaa ainoastaan päivitetty ja eivätkä työelämän edustajat ole osallis-

tuneet yhteistyöhön. Uudistettujen tutkinnon perusteiden mukaan suunnitellut tutkintotilaisuuksien toteutukset/annettavat ohjeistukset menevät kuitenkin vastaajan mukaan työelämäryhmän käsittelyn kautta.

4.2 Koulutuksen järjestäjien keskinäinen yhteistyö opetus-suunnitelmien valmistelussa

Koulutuksen järjestäjien keskinäistä yhteistyötä koskevaan kysymykseen tuli yhteensä 105 vastausta. Järjestäjien keskinäinen yhteistyö onkin monimuotoista.

Monilla koulutuksen järjestäjillä on paljon erilaisia hankkeita, joista osa kansainvälisiä, osa alueellisia. On koulutusalaakohtaisia yhteistyöverkostoja, joissa on yhdessä kehitetty myös opetussuunnitelmaa, kuten opetussuunnitelman yhteistä osaa, mietitty valinnaisten opintojen tarjontaa ja sitä, mitä ammatillisia opintoja kannattaa tarjota milläkin alueella sekä tutkinnon osien sijoittamista eri vuosille. On pidetty yhteisiä kokouksia ja koulutuspäiviä, joissa opetussuunnitelman asioita on käsitelty.

Mainitaan myös laajennetun työssäoppimisen verkostoyhteistyö. Lisäksi eri järjestäjillä on kumppanuuksia (kumppanuussopimuksia) lähialueiden oppilaitosten kanssa. Yhteistyötä tehdään muun muassa vertaisarvioinnissa, laadun kehittämässä, yhteisten projektien ja yhteisten arviointiverkostojen kautta. Vierailuja tehdään muiden koulutusten järjestäjien luona. Erityisesti saman koulutusalan kouluttajilla on kiinteitä yhteistyösuhteita toisiinsa.

Useille koulutuksen järjestäjille yhteisten kokemusten vaihto onkin tärkeintä ja siihen on mahdollisuus yhteisten koulutusten, alakohtaisten tapaamisten, vierailujen ja vastaavien tilaisuuksien yhteydessä. On pidetty yhteistoimintapäiviä muiden saman alan perustutkintoja järjestävien koulutuksen järjestäjien kanssa, joissa on käsitelty opetussuunnitelmien valmistelua.

Joillakin koulutusaloilla on järjestetty valtakunnallisia opettajapäiviä, joissa on myös käsitelty opetussuunnitelmauudistusta.

Joillakin koulutuksen järjestäjillä on yhteisiä toimielimiä. Esimerkiksi yhteinen, neljän koulutuksen järjestäjän välinen toimielin on toiminut vuosina 2006–2009. Vastauksesta ei kuitenkaan käy ilmi, millaista toimintaa varten se on perustettu. Jotkut koulutuksen järjestäjät ostavat ja myyvät ammattiosaamisen näyttöjä tarpeen mukaan kaikille, jotka haluavat heiltä niitä ostaa ja/tai myydä heille. On myös benchmarkattu useiden eri koulutuksen järjestäjien opetussuunnitelmia niiden valmistelun eri vaiheissa. Joillakin aloilla järjestetään yhteisiä infoja ja perehdytystilaisuuksia työelämän edustajille ja tutkintosuoritusten arvioijille.

Yhteistyötä on tehty myös alueellisessa toisen asean koulutuksen yhteistyöryhmässä, joissa käsitellään myös opetussuunnitelmakysymyksiä. Muutamassa vas-

tauksessa kerrotaan lukion kanssa tehtävästä yhteistyöstä yhdistelmä­tut­kinnon suorittamiseksi tai yhteistyöstä ruotsinkielisten oppilaitosten kanssa. kahden tut­kinnon suorittamisen järjestämiseksi.

Fuusioitumassa olevat oppilaitokset mainitsevat tehneensä yhteistyötä samaan konserniin tulevien oppilaitosten kanssa opetuksen suunnittelussa jo ennen fuu­sion toteutumista. Pienten koulutusalojen edustajat ovat suunnitelleet muiden saman alan järjestäjien kanssa valinnaisten tutkinnon osien järjestämistä yhdes­sä, koska opiskelijaryhmät muodostuvat muuten liian pieniksi. Ammatilliset eri­tyisoppilaitokset ovat tehneet runsaasti yhteistyötä, esimerkiksi opiskelijan arvi­oinnin ja näyttösuunnitelmien laatimisessa. Alueellinen yhteistyö muiden samoja perustutkintoja laativien opettajien kanssa on tavanomaista toimintaa. ”Vuositain käydään läpi lähialueen koulutuksen järjestäjien kanssa kunkin koulutustarjontaa ja pohditaan järkevää rytmitystä koulutustarjonnassa.”

Muutamista vastauksista käy kuitenkin ilmi, ettei yhteistyötä toisiin koulutuksen järjestäjiin ole tai sitä on hyvin vähän. Syyksi mainitaan muun muassa se, ettei toi­silla ole ollut halukkuutta yhteistyöhön. Yhden järjestäjän vastauksessa todetaan, että yhteistyö oman kuntayhtymän sisällä on hyvää, mutta muiden koulutuksen järjestäjien kanssa yhteistyötä ei ole. Jossain määrin yhteistyöhalukkuus ja sen määrä vaihtelee koulutus­alakohtaisesti.

4.3 Näyttötutkinnon järjestäjien keskinäinen yhteistyö jär­jestämissuunnitelmien valmistelussa

Myös näyttötutkinnon järjestäjien keskinäistä yhteistyötä koskevaan kysymykseen vastattiin runsaasti, 95 vastauksen verran. Yhteistyömuodot ovat näyttötutkintojen järjestäjien välillä samantyyppisiä kuin koulutuksen järjestäjillä opetussuunnitel­mien valmistelussa. Myös näyttötutkinnon järjestäjät pitävät kokemusten vaihtoa tärkeänä. Yleisesti tehdään vierailuja toisten näyttötutkinnon järjestäjien luokse ja osallistutaan alakohtaisiin tapahtumiin. Joillakin koulusaloilla pidetään yhtei­siä vuosittaisia neuvottelupäiviä, seminaareja ja yhteisiä suunnittelupäiviä. Lisäksi mielipiteitä vaihdetaan puhelimitse ja sähköpostitse.

Näkemyksiä ja kokemuksia vaihdetaan eri ammattialojen perustutkintojen tutkin­totilaisuuksien suunnittelusta, tutkintojen järjestämisestä ja arvioinneista. Järjes­tämissopimuksia vertaillaan. Monet näyttötutkinnon järjestäjät osallistuvat myös näyttötutkintoa koskeviin kansallisiin seminaari- ja koulutustilaisuuksiin. On yh­teisiä arvioijakoulutuksia, lisäksi pidetään yhteisiä ohjaus- ja neuvontatilaisuuksia, joissa sovitaan yhteisistä menettelytavoista, kehitetään yhteisiä arviointilomakkei­ta, vaihdetaan materiaalia ja ideoita. Joillakin järjestäjillä on yhteisiä työelämäyh­teistyöryhmiä.

Esimerkiksi autokori- ja maalaus­alalla on jo pidemmän aikaa ollut toiminnassa koulutuksen ja tutkinnon järjestäjien yhteinen pooli, jossa on järjestetty yhtei-

siä tapaamisia sekä jaettu avoimesti tietoa ja kokemuksia yhteisen verkkoalustan kautta.

Ainakin puutarha-alalla on laadittu järjestäjien kanssa yhteinen järjestämissopimus. Järjestämissopimusten käyttöönotossa on tehty yhteistyötä laajemminkin. Myös benchmarkkausta ja auditointiyhteistyötä on tehty joidenkin näyttötutkinnon järjestäjien kesken. Lisäksi on perustettu järjestäjien välisiä aikuiskoulutuksen yhteistyöryhmiä, joissa käsitellään opetus- ja järjestämissuunnitelmiin liittyviä kysymyksiä. Joidenkin alueiden oppilaitokset arvioivat yhteistyössä oppimisympäristöjen soveltuvuutta tutkintotilaisuuksien järjestämiseen.

Myös liiketalouden ja hallinnon alalla on suunniteltu yhteistyössä tutkinnon perusteiden rakenteita muutaman oppilaitoksen kesken. Jatkovaa eri oppilaitosten opettajien välistä reflektiota tehdään erilaisissa yhteisissä palaverissa kuten työssä oppimispalaverit ja alakohtaiset palaverit. Samoin käydään jatkuvaa vuoropuhelua tutkinnon perusteiden sisällöstä niin työelämän kuin muiden näyttötutkinnon järjestäjien kanssa.

Yhteistyötä on tehty järjestämissuunnitelmien laatimisessa ja sovittu mitä kukin tarjoaa, ettei tule päällekkäistä tarjontaa. Sosiaali- ja terveysalalla on haettu yhteisiä linjoja toteutukseen ja arvioijakoulutukseen.

Järjestäjillä on myös hankeyhteistyötä, kuten laadun kehittämishankkeita ja hankkeita, joissa kartoitetaan näyttötutkintojen järjestämistarvetta, yhteisiä linjauksia ja työnjakoa. Myös saman alan oppilaitosten muodostamisessa ja alueellisissa verkostoissa on keskusteltu muun muassa järjestämissuunnitelman muodosta ja sisällöistä. Näyttötutkintoihin valmistavan koulutuksen yhden tutkinnon osan tai koko tutkinnon ja/tai tutkintotilaisuuksien ostaminen toiselta järjestäjältä on arkipäivää. Yhteistyötä tehdään myös tutkintotoimikuntien kanssa. Sitä pidetään haasteellisena toimintana, koska tutkintotoimikuntien linjaukset ovat erilaisia ja menettelytavat ovat byrokraattisia.

Muutamassa vastauksessa myös tähän kysymyksen kohdalla todetaan, ettei yhteistyötä toisten näyttötutkinnon järjestäjien kanssa ole ollut tai sitä on ollut vain vähäisessä määrin. Vastaajat eivät erittele syytä, miksi yhteistyötä ei ole. Kahdella vastaajalla ei ole varmuutta tai tietoa siitä, tehdäänkö yhteistyötä vaiko ei. Yhden vastaajan oppilaitoksessa näyttötutkintoja ei ole vielä järjestetty. Jossain määrin yhteistyön määrä vaihtelee eri koulutusaloilla ja eri järjestäjien kesken. Vastausten lyhydestä ja yleisyydestä johtuen ei yleistäviä johtopäätöksiä alakohtaista eroista voi vastausten perusteella kuitenkaan tehdä.

5 Mitä koulutuksen järjestäjät odottavat Opetushallitukselta?

a) Koulutus

Koulutuksen järjestäjiltä kysyttiin myös, mitä nämä odottavat Opetushallitukselta. Palautetta Opetushallitukselle antoi yhteensä 98 vastaajaa. Kaikkein eniten koulutuksen järjestäjät toivovat Opetushallituksen järjestävän heille koulutusta eri muodoissaan. Useat vastaajista toivovat joko alueellisia koulutustapahtumia tai jos koulutukset järjestetään Helsingissä, mahdollisuutta osallistua niihin virtuaalisesti. Toivotaan myös koulutuksia, joihin voi lähettää ennakoon kysymyksiä ja tilaisuudessa saada niihin neuvoja ja vastauksia.

Koulutusta tulisi järjestää enemmän opetushenkilöstölle, oppilaitosjohdolle ja tutkintotoimikunnille. Koulutuksen tulisi sisältää tutkinnon perusteiden toimeenpanoon, arvioinnin muuttumiseen sekä aikaisemmin opitun osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen liittyviä asioita. Eri osapuolten arviointiosaamisen jatkuvaan päivittämiseen ja työssä oppimisen pedagogiikan tukemiseen tarvitaan koulutusta. Opastusta ja apua tarvitaan opetussuunnitelmien tulkinnessa, ”opsien auki lukemisessa”.

Osaamisen tunnustamiseen kaivataan selkeitä käytännön pelisääntöjä, samoin useissa vastauksissa toivotaan koulutusta ja toteutusmalleja erilaisten opintopolkujen suunnitteluun. Toivotaan, että erilaisia opettajille suunnattuja koulutuksia järjestettäisiin tutkinnoittain. ”Utbildning för undervisningspersonalen som hålls inom eget verksamhetsområde.”

Koulutusta koetaan tarvittavan myös tutkinnon perusteiden edellyttämän uuden oppimisfilosofian omaksumiseen, isojen opintokokonaisuuksien suunnitteluun, tiimiopettajuuteen, osaamisen arviointiin, oppimista kannustavaan ja motivoivaan otteeseen, erilaisten oppijoiden kohtaamiseen, projektioppimiseen ja uuteen opettajuuteen.

Useissa vastauksissa toivotaan alueellisia, koulutusala- tai tutkintokohtaisia kehittämispäiviä, joissa koulutuksen järjestäjien edustajilla on mahdollisuus kuulla muiden tekemistä toimeenpanoratkaisuista. Opetussuunnitelma- ja tutkintojärjestelmät ja niihin liittyvät käsitteet ovat erittäin monimutkaisia ja vaikeasti hahmotettavia. Niiden avaaminen esimerkiksi opiskelijoille ja työelämälle koetaan ylivoimaiseksi tehtäväksi, joiden tulkitsemiseen tarvittaisiin apua. Myös työelämän edustajille suunniteltua koulutusta tarvitaan alueellisesti ja paikallisesti. Hyviä teemoja olisivat työssä oppiminen ja näytöt sekä arviointi.

Opetushallituksen tulisi kouluttaa myös tutkintotoimikuntien jäseniä ja koordinoi-
da, yhtenäistää ja ohjeistaa niiden toimintaa. Eri tutkintotoimikuntien toimintamal-
lit, ohjeet ja vaatimukset poikkeavat palautteiden mukaan nykyään huomattavasti
toisistaan. ”Tutkintotoimikuntien rooli on merkittävä, mutta yhtenäisten linjausten
puuttuminen hankaloittaa koulutuksen järjestäjän toimintaa.” ”Ongelmana on tut-
kintotoimikuntien osin joustamattomat vaatimukset tutkintotilaisuuksien ja näyt-
tötehtävien määrittelyssä.”

Yksi vastaaja toivoo enemmän laatua järjestettävältä koulutukselta. ”Koulutusta on
saanut tutkintojen perusteiden laatimiseen, mutta koulutuksen laatuun toivottai-
siin parannusta. Toivomuksena olisi, että kouluttajilla olisi alakohtaista kokemusta
käytännön asioista. Ei siis vain ohjeiden opettamista, vaan selkeitä käytänteitä.
...” Kouluttajilta toivotaan myös käsitteiden hallintaa eli ”tulisi osata selvittää ero
ammattiosaamisen näytön ja näyttötutkinnon välillä”.

b) Muu kehittäminen ja tuki

Koulutusten lisäksi muutamat koulutuksen järjestäjät toivovat, että Opetushallitus
järjestäisi muita alan kokoontumista ja keskustelua tavoista toteuttaa uutta ope-
tussuunnitelmaa. He toivovat työpajatyyppejä tilaisuuksia, joissa olisi mahdolli-
suus yhteiseen keskusteluun ja ideointiin sekä kehittämiseen. Useassa vastaukses-
sa toivotaan järjestettävän erilaisia keskustelu- ja infotilaisuuksia, joissa yhteisesti
sovittaisiin toimintatavoista ja vaihdettaisiin ideoita ja ajatuksia alan opetuksen
järjestämisestä ja kehittämisestä. Jotkut vastaajista toivovat myös, että Opetushalli-
tuksen asiantuntija pääsisi pyydettäessä koulutuksen järjestäjien omiin tilaisuuksiin
vakuuttamaan muutoksen perusteluja ja ohjaamaan uudelleen toimintaan, esi-
merkiksi oppimisen ja osaamisen arviointiin ammatillisessa koulutuksessa. Toivo-
taan myös palautetta koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmasta sekä sitä, että
Opetushallituksen edustajat pääsisivät ”jalkautumaan” tutustuakseen koulutukseen
oppilaitoksen tasolla. Akuuteissa tilanteissa odotetaan saatavan konsultoivaa apua
ja neuvontaa opetussuunnitelmien auki lukemisessa puhelimitse ja sähköpostitse.

Muutamissa vastauksissa toivotaan myös opetussuunnitelmaperusteisen ja näyttö-
tutkintoperusteisen toiminnan selkeämpää erottamista toisistaan sekä tutkinnon
perusteissa että Opetushallituksen toiminnassa yleensäkin.

Järjestäjät toivovat myös riittävästi aikaa valmistautumiseen uuteen eli tutkinnon
perusteiden valmistumisen ja toimeenpanon välillä tarvitaan jatkossa riittävän pit-
kä aikajänne.

”Nyt kentälle tuodaan liian keskeneräisiä asioita liian kireillä aikatauluilla, mikä
aiheuttaa turhaa hermostumista ja stressaantumista.”

Uudistukset pitää toteuttaa jatkossa selkeillä aikatauluilla, joista myös Opetushal-
lituksen tulee pitää kiinni. Toivomuksena on myös, että tulevaisuudessa perustei-
den laadinnassa työryhmään harkittaisiin laajempaa edustusta eri oppilaitoksista
tai muuta tapaa kuulla enemmän eri toimijoiden ääntä.

c) Resurssit

Resurssikeskustelu on tullut akuutiksi erityisesti opintojen valinnaisuuden lisääntymisen myötä. Tukea tarvitaankin oppilaitosten yhteisten verkko-oppimateriaalien laatimiseen valinnaisten opintojen osalta, joita ei ole mahdollista toteuttaa pienen opiskelijamäärän takia. Taloudellista tukea odotetaan yleisestikin sekä kirjallisen että verkko-oppimateriaalin laatimiseen materiaalin laatijoille.

Myös ammattiosaamisen näyttöjen läpiviemiseen työpaikalla tarvitaan lisää taloudellista tukea. Koulutuksen järjestäjille toivotaan maksuttomia koulutuspäiviä näyttöjen järjestämiseen.

Taloudellista tukea tarvitaan lisää myös joidenkin koulutusalojen koulutuksen laadulliseen kehittämiseen. Erityisesti on mainittu metsäalan ja lentokoneasennuksen perustutkinnot. Myös tutkintotoimikunnan järjestämiin oppilaitosten yhteisiin tapaamisiin tarvittaisiin resursseja. Koulutuksen järjestäjien projektihakemuksiin odotetaan yleisesti myönteistä suhtautumista.

Opetushallituksen tulisi koulutuksen järjestäjien mielestä valvoa paremmin opetuksen taloudellista resursointia ja sen toteutumista. Joidenkin vastaajien mielestä tilastojen kokoamisella ja ”numeerisella arvioinnilla” jätetään nyt liikaa vapaata liikkumista koulutuksen järjestäjille. Se ilmenee vastaajien mukaan koulutuksen laadun heikkenemisenä ja väärin kohdennettuina resursseina. Opetushallituksen tulisikin ohjeistaa selkeämmin myös resurssien käytössä.

d) Ohjeet, linjaukset ja muut tiedottaminen

Koulutuksen järjestäjät odottavat myös selkeitä ja johdonmukaisia ohjeita ja ”raamituksia, jotka tulevat ajallaan ja helpottavat koulutuksen järjestäjän työtä”. He odottavat ”käytännönläheisiä” ohjeita, joissa olisi case –esimerkkejä. Monet kaipaavat opiskelijoiden arviointiin liittyviä uusia ohjeita. Samoin opinnäytteen toteuttamiseen tarvittaisiin yhteinen linjaus. Järjestämissuunnitelmien ja tutkintotilaisuuksien järjestämiseen kaivataan yhtenäisiä lomakkeita.

Opetushallituksen tulisi määrittellä ammattiosaamisen näyttöpaikat kaikille koulutuksen järjestäjille yhtenäisesti vaihtoehtoina esimerkiksi oppilaitosnäyttö, työssä oppimispaikassa tapahtuva näyttö tai koulutuksen järjestäjän/oppilaitoksen liiketoimintayksikössä tai harjoitusyrityksessä tapahtuva näyttö. Nyt kolmannen vaihtoehdon määrittelyn puuttuessa oppilaitokset määrittävät nämä oman harkintansa mukaan ja valtakunnallinen vertailtavuus puuttuu.

Tutkinnon perusteista toivotaan laadittavan ”karvalakkimalleja” 200-sivuisten ”opusten sijaan”. Monissa vastauksissa toivotaan ”selkokielisen” tekstin käyttöä ja eri virkamiehiltä odotetaan yhteneväisiä tulkintoja. Ongelmana on ollut eri opetusneuvosten erilaiset tulkinnat samoista asioista. ”Paras tuki olisi opetusneuvosten yhteinen käsitys tutkinnon perusteista vastaajasta riippumatta.”

Koulutusmateriaalien pitäisi olla kaikkien hyödynnettävissä ja sitä pitäisi olla enemmän. Ylipäätään kaiken koulutuksen järjestämiseen liittyvän tiedon pitäisi olla helposti kaikkien saatavilla ja löydettävissä. Opetussuunnitelmiin liittyvien lakien, asetusten ja määräysten pitäisi olla koottuna ja helposti löydettävissä. Myös opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen dioissa pitäisi olla laki- ja asetusviittein selkeästi ilmaistu onko kysymyksessä määräys vai ohjeellinen tieto.

6 Keskeisiä tuloksia ja johtopäätöksiä

Koulutuksen järjestäjien opetussuunnitelmien ja järjestämissuunnitelmien laadinta

Selvityksen vastausaineisto koostuu 117 ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjän vastauksista, mikä on 82 % kyselyajankohdan ammatillisen koulutuksen järjestäjien kokonaismäärästä (143 järjestäjää). Koulutuksen järjestäjät olivat hyväksyneet kyselyajankohtaan mennessä eri koulutusalojen ammatillisten perustutkintojen tutkintokohtaisia osia yhteensä 750 kappaletta ja valmistavien ja valmentavien koulutusten opetussuunnitelmista yhteensä 102 kappaletta. Sekä ammatillisten perustutkintojen tutkintokohtaisista osista että valmistavien ja valmentavien koulutusten opetussuunnitelmista oli hyväksytty lähes 50 % hyväksytty samana vuonna kuin mitä virallinen tutkintojen valtakunnallisten perusteiden toimeenpanoaikataulu edellytti. Hyväksymättä oli jätetty lähes 30 % ammatillisten perustutkintojen tutkintokohtaista osista ja 25 % valmistavien ja valmentavien koulutuksien opetussuunnitelmista. Kaikista ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjistä 84 eli vajaa 59 % oli solminut perustutkintojen järjestämissopimuksia tutkintotoimikuntien kanssa.

Huomattavalla osalla koulutuksen järjestäjistä opetussuunnitelma oli kyselyajankohtana vielä valmisteluvaiheessa johtuen muun muassa siitä, ettei kaikkiin tutkintoihin ja koulutuksiin ole jokavuotista sisäänottoa tai siitä, että valtakunnallisten tutkintojen/opetussuunnitelmien perusteet olivat tulleet voimaan vasta keväällä 2010 eikä koulutusten järjestäjien päätöksentekoprosessissa oltu ehditty marraskuun kyselyajankohtana vielä valmiisiin päätöksiin saakka. Kaikki järjestäjät eivät perustelleet tutkintokohtaisten osien hyväksymättä jättämistään millään tavoin.

Vastanneista ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjistä (117 järjestäjää) 85 eli hieman vajaa 73 % oli kyselyajankohtana hyväksynyt opetussuunnitelman yhteisen osan uudistettujen perusteiden mukaan. Pääosa viivästyksistä päätöksenteossa opetussuunnitelman yhteisen osan osalta johtui vastausten mukaan siitä, että opetussuunnitelmaa koskeva valmistelu- ja päätöksentekoprosessi oli koulutuksen järjestäjien organisaatioissa vielä kesken.

Valinnaisuuden toteutuminen

Vastausten mukaan koulutuksen järjestäjät hyödyntävät suhteellisen tasaisesti kaikkia perustutkinnossa tarjottuja valinnaismahdollisuuksia. Eniten valinnaisina opintoina tarjotaan saman tutkinnon osia muista koulutusohjelmista/osaamisaloista tai paikallisesti tarjottavia tutkinnon osia, vähiten tarjotaan tutkinnon osia ammattikorkeakouluopinnoista tai ammatti- ja erikoisammattitutkinnoista.

Valinnaisuuden lisääntyminen nähdään sekä positiivisena että negatiivisena asiana riippuen omista resursseista toteuttaa eri vaihtoehtoja. Eniten ongelmia ovat aiheuttaneet eri koulutusyksiköiden ja oppilaitosten aikataulujen yhteensovittaminen, valinnaisuuksien määrien vaihtelu eri perustutkinnoissa ja pienten oppilaitosten resurssiongelmat.

Yhteistyö

Suurimmalla osalla vastaajista työelämän merkitys työelämäyhteistyössä on keskeinen joskin toisille rooli on muodollisempi. Työelämän edustajien osallistuminen koulutuksen järjestäjien opetussuunnitelmatyöhön vaihtelee. Osa koulutuksen järjestäjistä raportoi tiiviistä yhteistyöstä, jossa työelämän edustajat osallistuvat koko opetussuunnitelmaprosessiin tuntien koko tutkinnon kokonaisuuden muodostumisen ja ottaen myös kantaa kokonaisuuteen. Osassa tapauksia työelämän edustajat osallistuvat opetussuunnitelmatyöhön lakimääräisesti ammatti-osaamisen näyttöjen suunnittelun ja toteuttamisen osalta. Samoin järjestämissuunnitelmien osalta yhteistyö vaihtelee tiiviistä yhdessä tekemisestä ja koulutuksen suunnittelemisesta muodolliseen hallintoelinten kautta tapahtuvaan edustukselliseen yhteistyöhön.

Vastausten perusteella voidaan todeta, koulutuksen järjestäjien keskinäinen yhteistyö on monipuolista. Opetussuunnitelmayhteistyötä tehdään erilaisissa verkostoissa ja hankkeissa muun muassa laadun tai arvioinnin kehittämisen alueella. Lisäksi on järjestetty seminaareja, alakohtaisia tapaamisia, yhteisiä neuvottelu-, suunnittelu-, koulutus- ja infopäiviä, vaihdettu materiaalia ja ideoita, kehitetty yhteisiä lomakkeita sekä harjoitettu opetussuunnitelmien benchmarkkausta.

Perusteiden toimeenpanoon liittyneet vaikeudet

Suurimmat uudistettujen ammatillisten perustutkintojen sekä valmistavien ja valmentavien koulutusten perusteiden toimeenpanoon liittyvät vaikeudet koskivat perusteiden tiukkoja aikatauluja. Perusteet valmistuivat vuosina 2008–2010. Pääosa perusteista valmistui keväällä 2009 ja keväällä 2010 ja tuli voimaan saman vuoden elokuun alussa. Aikataulu koettiin aivan liian nopeaksi koulutuksen järjestäjien toiminnan suunnittelun ja toteutuksen kannalta. Myös se, että perusteet tulivat voimaan eri vuosina, koettiin haitalliseksi erityisesti suurissa monialaisissa oppilaitoksissa. Joukossa oli myös sellaisia koulutuksen järjestäjiä, joille opetussuunnitelmien uudistamisprosessi ei tuottanut ongelmia. Työ saatiin joustavasti tehdyksi kiitos hyvän suunnittelun sekä opetushallinnon päässä että omassa organisaatiossa.

Muita haasteellisiksi koettuja alueita tutkinnon perusteissa ovat laajat tutkinnon osat, joiden toteuttaminen vaatii opettajalta uudenlaisia toimintatapoja ja suunnitteluvälineitä. Myös arvioinnissa oppimisen ja osaamisen erottaminen toisistaan koetaan vaikeaksi, vaikka toisaalta myönnetään, että niiden erottaminen toisistaan on hyvä asia. Arviointikriteerien toivottaisiin oleva mahdollisimman yksinkertaiset ja selkeät. Ne ovat nykyisellään toisten mielestä liian yksityiskohtaiset, toisten mielestä liian yleisluontoiset. Myös arvioinnin kolmiportaisuutta kritisoidaan.

Odotukset Opetushallitukselta

Opetushallitukselta koulutuksen järjestäjät odottavat eniten koulutusta monista opetussuunnitelmaan liittyvistä asioista, kuten arviointi, osaamisen tunnustaminen, opetussuunnitelmien tulkintakysymykset. Toivotaan myös alakohtaisia ja alueellisia koulutuksia sekä muita paikallisia ja alueellisia tilaisuuksia ja kokouksia, joissa ideoitaisiin ja keskusteltaisiin tavoista toteuttaa uutta opetussuunnitelmaa. Opetushallituksen edustajien ”jalkautumista” oppilaitoksiin toivotaan myös joissakin palautteissa. Lisäksi koulutuksen järjestäjät toivovat lisää resursseja tiettyjen koulutusalojen kehittämiseen, oppimateriaalituotantoon ja näyttötutkintojen järjestämiseen. Tutkintojen perusteilta ja asiantuntijoiden vastauksilta odotetaan ”selkokielisyyttä”, ohjeilta selkeyttä ja johdonmukaisuutta.

Lähteitä

Ammatillisesta koulutuksesta annettu laki 630/1998, 21.8.21998,

Ammatillisten perustutkintojen kehittämisen periaatteet. Opetusministeriön kirje 25.2.2008, drno 2/502/2008.

Laki ammatillisen koulutuksen muuttamisesta annetun lain muuttamisesta 601/2005, 1.1.2006.

Luettelo ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjistä omistustyypeittäin 1.1.2010. Opetusministeriö.

Koulutus ja tutkimus 2007 - 2012. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriön julkaisuja 2008:9.

Väyrynen Pirjo (toim.) (2004) Ammatillisen peruskoulutuksen tutkinto- ja opetussuunnitelmauudistuksen toteutuminen. Selvitys vuosien 1999-2001 tutkinto- ja opetussuunnitelmauudistuksesta. Opetushallitus.

Liitteet

Liite 1 Toimeenpanokysely

KYSELY 5/2010
28.10.2010

Hyvät ammatillisen peruskoulutuksen ja näyttötutkintojen järjestäjät,

Ammatillisten perustutkintojen perusteiden sekä valmistavien ja valmentavien koulutusten opetussuunnitelmien toimeenpanoa koskeva kysely

Opetushallitus selvittää tämän kyselyn avulla vuosina 2008 - 2010 uudistettujen ammatillisten perustutkintojen perusteiden sekä ei-tutkintoon johtavien valmistavien ja valmentavien koulutuksien käyttöönottoa. Kysely liittyy opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen tulossopimukseen vuodelle 2011.

Kyselyllä halutaan selvittää uudistettujen tutkinnon perusteiden ja opetussuunnitelmien perusteiden käyttöön oton tilannetta, käyttöön ottoon liittyviä käytäntöjä sekä mahdollisia käyttöön ottoon liittyviä ongelmia. Mikäli ette järjestä ammatillisia perustutkintoja ammatillisena peruskoulutuksena tai näyttötutkintona ettekä ei -tutkintoon johtavia valmistavia ja valmentavia koulutuksia, vastatkaa ainoastaan kysymyksiin 1 – 6 ja palauttakaa kysymyslomake sellaisenaan.

Kyselylomakkeeseen vastataan Survetessa osoitteessa <https://www.survette.com>
käyttäjätunnus:
salasana:

Vastaukset toimitetaan kootusti yhdellä lomakkeella/koulutuksen järjestäjä Opetushallitukselle 22.11.2010 mennessä. Opetushallitus pyytää koulutuksen/näyttötutkintojen järjestäjiä huolehtimaan, että sen eri oppilaitoksia ja koulutusyksiköitä koskevat vastaukset tulevat huomioon otetuiksi kyselyssä.

Koska kysely toteutetaan suomen ja ruotsin kielillä, kaksikieliset koulutuksen järjestäjät täyttävät suomenkielisten opiskelijoiden osalta suomenkielisen lomakkeen ja ruotsinkielisten opiskelijoiden osalta ruotsinkielisen lomakkeen.

Opetushallitus kiittää avustanne, jonka avulla ammatillisen peruskoulutuksen perusteita voidaan edelleen kehittää. Kyselyä koskeviin tiedusteluihin vastaa erityisasiantuntija Marget Kantosalo, p. 040 3487650 (etunimi.sukunimi@oph.fi). Jos Survette –lomakkeen täyttämässä on teknisiä ongelmia, kysymyksiin vastaa assistentti Soila Salonen, p. 040 348 7285 (etunimi.sukunimi@oph.fi).

Johtaja

Pasi Kankare

Opetusneuvos

Sirkka-Liisa Kärki

LIITE Kyselylomake
JAKELU Ammatillisen peruskoulutuksen ja näyttötutkintojen järjestäjät
TIEDOKSI OKM

OAJ
Suomen Kuntaliitto

Opetushallitus

KYSELYLOMAKE

Ammatillinen peruskoulutus

I VASTAAJAN TIEDOT

1. Koulutuksen järjestäjän nimi
2. Yhteyshenkilön nimi
3. Yhteyshenkilön tehtävä
4. Yhteyshenkilön sähköposti
5. Yhteyshenkilön puhelin
6. Koulutuksen järjestäjän opetuskieli
 - a) suomi
 - b) ruotsi
 - c) kaksikielinen

II KOULUTUKSEN JÄRJESTÄMINEN

7. Koulutuksen järjestäjällä on järjestämislupa peruskoulutuksena järjestettäviin ammatillisiin perustutkintoihin sekä valmistaviin ja valmentaviin koulutuksiin ja järjestämissopimus näyttötutkintona järjestettäviin ammatillisiin perustutkintoihin seuraavilla koulutusaloilla :

	perus- koulutuksena	näyttö- tutkintona
a) humanistinen ja kasvatusala	_____	_____
b) kulttuuriala	_____	_____
c) yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	_____	_____
d) luonnontieteiden ala	_____	_____
e) tekniikan ja liikenteen ala	_____	_____
f) luonnonvara ja ympäristöala	_____	_____
g) matkailu- , ravitsemis- ja talousala	_____	_____
h) sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	_____	_____
i) ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus	_____	_____
j) kotitalousopetus	_____	_____
k) maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus	_____	_____
l) vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus	_____	_____

8. Koulutuksen järjestäjä on hyväksynyt koulutusten järjestämistä varten opetus-suunnitelman yhteisen osan
 a) Kyllä, milloin _____
 b) Ei, miksi ei _____
9. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen kielteisesti, milloin opetussuunnitelman yhteinen osa on viimeksi hyväksytty? _____(vuosi)
10. Jos opetussuunnitelman yhteistä osaa ei ole laadittu, perustelkaa miksi ei.
11. Merkitkää rasti niiden ammatillisten perustutkintojen ja ei -tutkintoon johtavien valmistavien ja valmentavien koulutusten kohdalle, jotka olette käynnistäneet 1.8.2008 jälkeen. Merkitkää samalla milloin koulutuksen järjestäjän uudistettujen perusteiden mukainen tutkintokohtainen opetussuunnitelma on hyväksytty.

ammattilliset perustutkinnot, joiden uudistetut tutkinnon perusteet on otettu käyttöön

a) humanistinen ja kasvatusala		tutkintokohtainen osa (hyv.pvm)
viittomakielisen ohjauksen pt	☐	_____
lapsi- ja perhetyön pt	☐	_____
nuoriso- ja vapaa-ajan pt	☐	_____

b) kulttuuriala		tutkintokohtainen osa (hyv. pvm)
tutkinnot otetaan suoraan asetuksesta (A77/2010, 19.1.2010) survetteen		
_____	☐	_____
_____	☐	_____

c) yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala		tutkintokohtainen osa (hyv.pvm)
_____	☐	_____
_____	☐	_____

d) luonnontieteiden ala		tutkintokohtainen osa (hyv.pvm)
_____	☐	_____
_____	☐	_____

e) tekniikan ja liikenteen ala		tutkintokohtainen osa (hyv.pvm)
_____	☐	_____
_____	☐	_____

f) luonnonvara ja ympäristöala		tutkintokohtainen osa (hyv.pvm)
_____	☐	_____
_____	☐	_____

g) sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala		tutkintokohtainen osa (hyv.pvm)
_____	☐	_____
_____	☐	_____

h) matkailu-, ravitsemis- ja talousala		tutkintokohtainen osa (hyv.pvm)

_____ O _____
_____ O _____

valmistavat ja valmentavat koulutukset, joiden uudistetut perusteet otettu käyttöön:

koulutuskohtainen osa (hyv.pvm)

i) ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus O _____

j) kotitalousopetus O _____

k) maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus O _____

l) vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus O _____

12. Mitä järjestämislupaanne sisältyvien ammatillisen perustutkinnon/tutkintojen tai valmistavien ja valmentavien koulutusten uudistettuja perusteita ette ole vielä ottaneet käyttöön ja miksi? Mainitkaa koulutusala ja tutkinto/koulutus.

13. Onko koulutuksen järjestäjä solminut näyttötutkintojen järjestämissopimuksia tutkintotoimikuntien kanssa koskien vuosina 2008 – 2010 uudistettuja ammatillisia perustutkintoja?

a) kyllä

b) ei

14. Koulutuksen järjestäjän tällä hetkellä voimassa olevat vuosina 2008 - 2010 uudistettujen perusteiden mukaisten ammatillisten perustutkintojen järjestämissopimukset

Tutkinto ?

15. Näyttötutkintona järjestettävien ammatillisten perustutkintojen uudistuminen edellyttää järjestämissopimuksen osana olevan järjestämissuunnitelman päivittämistä. Minkä perustutkintojen järjestämissuunnitelmat olette päivittäneet ?

16. Arvioikaa uusien perusteiden toimeenpanon tilannetta peruskoulutuksessa. Mikä osa toimeenpanoa (mikä tai mitkä tutkinnon/koulutuksen osat) on ollut vaikeinta toteuttaa? Perustelkaa miksi.

17. Valinnaisuuden toteutuminen : koulutuksen järjestäjä tarjoaa ammatillisiin perustutkintoihin seuraavia valinnaisia tutkinnon osia:

	kyllä /ei
a) saman tutkinnon osia muista koulutusohjelmista/osaamisaloista	___ ___
b) saman tutkinnon ammatillisia valinnaisia tutkinnon osia	___ ___
c) tutkinnon osia muista ammatillisista perustutkinnoista	___ ___
d) ammattitaitoa täydentäviä valinnaisia tutkinnon osia	___ ___
e) tutkinnon osia ammattitutkinnoista	___ ___
f) erikoisammattitutkinnoista	___ ___
g) paikallisesti tarjottavia tutkinnon osia	___ ___
h) tutkinnon osia ammattikorkeakouluopinnoista	___ ___
i) tutkinnon osia lukio-opinnoista	___ ___

18. Miten työelämän edustajat ovat olleet mukana

- a) opetussuunnitelmienne
- b) järjestämissuunnitelmienne valmistelussa?

19. Kertokaa, millaista yhteistyötä olette tehneet muiden

- a) koulutuksen järjestäjien
- b) näyttötutkinnon järjestäjien kanssa opetussuunnitelmienne/järjestämissuunnitelmienne valmistelussa?

20. Millaista tukea odotatte Opetushallitukselta tutkintojen perusteiden toimeenpanossa?

Liite 2 Kyselyyn vastanneet koulutuksen järjestäjät

KYSELYYN VASTANNEET KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄT (112 vastaajaa)

ABB Oy *
Ahlmanin koulun säätiö
Aitoon emäntäkoulu Oy
Ammattienedistämislaitossäätiö
Axxell Utbildning Ab
Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia
Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymä
Etelä-Savon Koulutus Oy
Finavia Oyj
Folkhälsan Botnia Ab
Haaga Instituutti-säätiö
Haapaveden opiston kannatusyhdistys ry.
Harjun Oppimiskeskus Oy
Helmi Liiketalousopisto Oy
Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö
Helsingin kaupunki
Helsingin kristillisen opiston säätiö
Hengitysliitto Heli ry
Hevosopisto Oy
Hyria koulutus Oy
Hämeen ammatillisen korkeakoulutuksen kuntayhtymä
Hämeenlinnan seudun koulutuskuntayhtymä
Itä-Karjalan kansanopistoseura r.y.
Itä-Savon koulutuskuntayhtymä
Itä-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä
Jalasjärven kunta
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä
Jyväskylän kristillisen opiston säätiö
Jyväskylän talouskouluyhdistys ry.
Kaarinan kaupunki
Kainuun maakunta-kuntayhtymä
Kalajoen Kristillisen Opiston Kannatusyhdistys ry
Kalajokilaakson koulutuskuntayhtymä
Kauppiaitten Kauppaoppilaitos Oy
Kaustisen Evankelisen Opiston Kannatusyhdistys ry.
Kellosepäntaidon Edistämissäätiö
Kemijärven kaupunki
Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä
Keski-Suomen kansanopiston kannatusyhdistys ry

Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä
Kiipulasäätiö
Kirkkopalvelut ry
Kisakalliosäätiö
Koillis-Suomen Aikuiskoulutus Oy
Korpisaaren Säätiö
Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymä
Kouvolan ammatillinen aikuiskoulutussäätiö
Kouvolan kaupunki
Kuortaneen urheiluopistosäätiö
Kymenlaakson kansanopiston kannatusyhdistys ry*
Lahden Diakoniasäätiö
Lapuan kristillisen opiston kannatusyhdistys ry.
Lounais-Hämeen ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä
Länsi-Pirkanmaan koulutuskuntayhtymä
Länsi-Uudenmaan ammattikoulutuskuntayhtymä
Länsirannikon Koulutus Oy
Merkonomien jatkokoulutuskeskus ry.
Maalariammattikoulun Kannatusyhdistys ry
Markkinointi-Instituutin kannatusyhdistys r.y.
Marttayhdistysten liitto ry
Optima samkommun
Oulun Seudun Setlementti ry*
Oulun aikuiskoulutuskeskus Oy
Oulun diakonissalaitoksen säätiö
Oulun seudun koulutuskuntayhtymä
Oy Porvoon kauppaoppilaitos-Borgå handelsläroverk Ab
Pirkanmaan koulutus konserni-kuntayhtymä
Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä
Pohjois-Satakunnan kansanopiston kannatusyhdistys ry
Pohjois-Savon kansanopistoseura ry
Portaanpää ry.
Porvoon kaupunki
Päijät-Hämeen koulutus konserni
Raahen Porvari- ja Kauppakoulurahasto
Raahen koulutuskuntayhtymä
Ranuan kristillinen kansanopistoyhdistys*
Rovalan Setlementti ry
Rovaniemen koulutuskuntayhtymä
S. ja A. Bovalliuksen säätiö
Saamelaisalueen koulutuskeskus
Samkommunen för yrkesutbildning i Östra Nyland
Sastamalan koulutuskuntayhtymä
Satakunnan koulutuskuntayhtymä
Savon koulutuskuntayhtymä
Seinäjoen koulutuskuntayhtymä

Siika-Pyhäjokialueen koulutuskuntayhtymä
Solvalla Utbildning Ab
Stiftelsen för fiskeri- och sjöfartsutbildning - Kalatalouden ja merenkulun koulu-
tussäätiö
Suomen Kirkon Seurakuntaopiston Säätiö
Suomen Kosmetologien Yhdistyksen Opiston Säätiö
Suomen nuoriso-opiston kannatusyhdistys r.y.
Suomen Urheiluopiston Kannatusosakeyhtiö
Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur
Tampereen Aikuiskoulutussäätiö
Tanhuvaaran Säätiö
Teak Oy
Tri Matthias Ingmanin säätiö
Turun Aikuiskoulutussäätiö
Turun Ammattiopistosäätiö
Turun kaupunki
Turun kristillisen opiston säätiö
Työtehoseura ry
Uudenkaupungin kaupunki
Vaasan kaupunki
Valkeakosken seudun koulutuskuntayhtymä
Valtakunnallinen valmennus- ja liikuntakeskus Oy
Vantaan kaupunki
Varsinais-Suomen maaseutuoppilaitoksen kuntayhtymä
Väinö Voionmaan säätiö*
Ylä-Savon koulutuskuntayhtymä
Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä
Österbottens svenska kristliga folkhögskolesällskap r.f.

KYSELYYN VASTANNEET KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄT (konservatoriot) (20 vastaajaa)

Helsingin Konservatorion Säätiö
Hämeenlinnan musiikinystävät ry*
Imatran kaupunki
Joensuun kaupunki
Jämsän kaupunki*
Keski-Pohjanmaan konservatorion kannatusyhdistys ry.
Keuruun kaupunki*
Kirkkonummen kunta*
Kuopion konservatorion kannatusyhdistys ry
Lahden musiikkiopisto Oy
Lappeenrannan musiikkiopiston kannatusyhdistys ry*
Lapuan kaupunki*
Limingan kunta*

Pop & Jazz Konservatorion Säätiö
Saarijärven kaupunki*
Sastamalan kaupunki*
Tampereen Musiikkiopiston Säätiö
Tohmajärven kunta*
Turun konservatorion kannatusyhdistys r.y.
Ylöjärven kaupunki*

*) ei kuulu ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjiin

Liite 3 Ammatillisten perustutkintojen sekä valmentavien ja valmistavien koulutusten perusteiden uudistamisen aikataulu

1.8.2008 käyttöön otetut perusteet:

- Rakennusalan perustutkinto*
- Metsäalan perustutkinto*
- Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus

*) rakennusalan perustutkintoon lisätty kivialan koulutusohjelma ja metsäalan perustutkintoon metsäenergian koulutusohjelma uusina koulutusohjelmina tutkintokokeilujen perusteella vuonna 2009

1.8.2009 käyttöön otetut perusteet:

- Autoalan perustutkinto
- Elintarvikealan perustutkinto
- Kello- ja mikromekaniikan perustutkinto
- Laboratorioalan perustutkinto
- Logistiikan perustutkinto
- Liiketalouden perustutkinto
- Matkailualan perustutkinto
- Sähkö- ja automaatiotekniikan perustutkinto
- Tieto- ja tietoliikennetekniikan perustutkinto
- Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinto
- Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto
- Kaivosalan perustutkinto
- Maatalousalan perustutkinto
- Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto
- Hevostalouden perustutkinto
- Kauneudenhoitoalan perustutkinto
- Hiusalan perustutkinto
- Lapsi- ja perhetyön perustutkinto
- Nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinto
- Veneenrakennuksen perustutkinto
- Verhoilu- ja sisustusalan perustutkinto

1.8.2010 käyttöön otetut perusteet:

- Kuvallisen ilmaisun perustutkinto
- Musiikkialan perustutkinto
- Tanssialan perustutkinto
- Sirkusalan perustutkinto
- Audiovisuaalisen viestinnän perustutkinto
- Tieto- ja viestintätekniikan perustutkinto
- Merenkulkualan perustutkinto
- Muovi- ja kumialan perustutkinto
- Prosessiteollisuuden perustutkinto
- Lentokoneasennuksen perustutkinto
- Painoviestinnän perustutkinto
- Lennonjohdon perustutkinto
- Kone- ja metallialan perustutkinto
- Pintakäsittelyalan perustutkinto
- Talotekniikan perustutkinto
- Maanmittausalan perustutkinto
- Turvallisuusalan perustutkinto
- Suunnitteluassistentin perustutkinto
- Puualan perustutkinto
- Puutarhatalouden perustutkinto
- Kalatalouden perustutkinto
- Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto
- Hammastekniikan perustutkinto
- Lääkealan perustutkinto
- Liikunnanohjauksen perustutkinto
- Viittomakielisen ohjauksen perustutkinto
- Hotelli-, ravintola ja catering-alan perustutkinto
- Kotityö- ja puhdistuspalvelujen perustutkinto
- Kiinteistöpalvelujen perustutkinto
- Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus
- Kotitalousopetuksen perusteet
- Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen perusteet

Liite 4 Ammatillisena peruskoulutuksena järjestettävien ammatillisten perustutkintojen sekä valmistavien ja valmentavien koulutusten järjestämisluvat ja näyttötutkintona järjestettävien ammatillisten perustutkintojen järjestämissopimukset kyselyyn vastanneiden mukaan

KOULUTUSALA	järjestämisluvat, lkm	järjestämissopimukset, lkm
Humanistinen ja kasvatusala	27	25
Kulttuuriala	52	29
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon	44	30
Luonnontieteiden ala	40	26
Tekniikan ja liikenteen ala	50	40
Luonnonvara- ja ympäristöala	38	25
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	59	43
Matkailu-, ravitsemus ja talousala	58	32
EI -TUTKINTOON JOHTAVAT VALMISTAVAT JA VALMENTAVAT KOULUTUKSET	lkm	
Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus	46	
Kotitalousopetus	32	
Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus	43	
Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus	36	

Liite 5 Ammatillisten perustutkintojen sekä valmistavien ja valmentavien koulutusten toimeenpanon tilanne opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa (kyselyyn vastanneiden mukaan)

AMMATILLISET PERUSTUTKINNOT

Perustutkinto/ KOULUTUSALA	Tutkintokohtaisia osia										
	hyväksytty yhteensä		ajoissa		etuajassa		myöhässä		hyväksymättä		yhteensä
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	
Viittomakielisen ohjaus	3		3		0		0		8		11
Lapsi- ja perhetyö	11		8		0		3		3		14
Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaus	14		9		0		5		3		17
HUMANISTINEN JA KASVATUSALA	28	66,7 %	20	47,6 %	0	0,0 %	8	19,0 %	14	33,3 %	42
Käsi- ja taideteollisuusala	30		17		0		13		11		41
Audiovisuaalinen viestintä	8		6		1		1		8		16
Kuvallinen ilmaisu	10		8		0		2		4		14
Tanssiala	3		3		0		0		6		9
Musiikkiala	11		10		0		1		3		14
Sirkusala	1		1		0		0		0		1
KULTTUURIALA	63	66,3 %	45	47,4 %	1	1,1 %	17	17,9 %	32	33,7 %	95
Liiketalous	40		22		1		17		6		46
YHTEISKUNTATieteiden, Liiketalouden ja Hallinnon ala	40	87,0 %	22	47,8 %	1	2,2 %	17	37,0 %	6	13,0 %	46
Tieto- ja viestintätekniikka	19		17		2		0		12		31
LUONNONTIETEIDEN ALA	19	61,3 %	17	54,8 %	2	6,5 %	0	0,0 %	12	38,7 %	31
Tekstiili- ja vaatetusala	16		9		1		6		5		21
Painoviestintä	5		4		1		0		8		13
Kone- ja metalliala	30		27		1		2		9		39
Talotekniikka	21		19		1		1		10		31
Kiinteistöpalvelut	9		7		1		1		8		17
Autoala	35		21		0		14		7		42
Lentokoneasennus	1		1		0		0		4		5
Lennonjohto	1		1		0		0		2		3
Logistiikka	29		15		1		13		6		35
Sähkö- ja automaatiotekniikka	30		14		1		15		5		35
Tieto- ja tietoliikennetekniikka	31		15		15		1		3		34
Rakennusala	42		16		0		26		4		46
Kaivosala	1		1		0		0		5		6
Maanmittausala	6		0		0		6		4		10
Puuala	20		18		1		1		8		28

Veneenrakennus	3		2		0		1		4		7
Verhoilu- ja sisustusala	12		9		0		3		8		20
Pintakäsittelyala	13		11		1		1		2		15
Laboratorioala	17		11		0		6		3		20
Prosessiteollisuus	8		8		0		0		6		14
Elintarvikeala	19		14		1		4		6		25
Merenkulkuala	1		1		0		0		2		3
Kello- ja mikromekaniikka	1		0		0		1		4		5
Muovi- ja kumiteknikka	3		3		0		0		6		9
Suunnitteluassistentti	5		4		0		1		5		10
Turvallisuusala	7		7		0		0		5		12
TEKNIIKAN JA LIIKENTEEN ALA	366	72,5 %	238	47,1 %	25	5,0 %	103	20,4 %	139	27,5 %	505
Maatalousala	19		13		0		6		3		22
Hevostalousala	7		6		0		1		2		9
Puutarhatalous	14		13		1		0		6		20
Kalatalous	2		2		0		0		5		7
Metsätalous	17		6		0		11		6		23
Luonto- ja ympäristötalous	10		9		0		1		3		13
LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA	69	73,4 %	49	52,1 %	1	1,1 %	19	20,2 %	25	26,6 %	94
Sosiaali- ja terveysala	30		26		2		2		11		41
Hammastekniikka	1		1		0		0		3		4
Lääkeala	1		1		0		0		5		6
Hiusala	22		13		0		9		4		26
Kauneudenhoitoala	19		12		0		7		6		25
Liikunnanohjaus	5		5		0		0		4		9
SOSIAALI- JA YMPÄRISTÖALA	78	70,3 %	58	52,3 %	2	1,8 %	18	16,2 %	33	29,7 %	111
Matkailuala	30		14		0		16		8		38
Hotelli-, ravintola- ja catering-ala	35		34		0		1		9		44
Kotityö- ja puhdistuspalvelut	22		21		0		1		13		35
MATKAILU-, RAVITSEMUS- JA TALOUSALA	87	74,4 %	69	59,0 %	0	0,0 %	18	15,4 %	30	25,6 %	117
Yhteensä	750	72,0 %	518	49,8 %	32	3,1 %	200	19,2 %	291	28,0 %	1041

AMMATILLISET PERUSTUTKINNOT

Perustutkinto/ KOULUTUSALA	Tutkintokohtaisia osia					
	Hyväksytyt perusteita	Hyväksytyt			Hyväksymättä perusteita	Kaikki Yhteensä
		ajoissa	etuajassa	myöhässä		
lkm	lkm	lkm	lkm	lkm	lkm	
Maatalousala	19	13	0	6	3	22
Hevostalousala	7	6	0	1	2	9
Puutarhatalous	14	13	1	0	6	20
Kalatalous	2	2	0	0	5	7
Metsätalous	17	6	0	11	6	23
Luonto- ja ympäristöta- loukset	10	9	0	1	3	13
LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA	69	49	1	19	25	94
Sosiaali- ja terveysala	30	26	2	2	11	41
Hammastekniikka	1	1	0	0	3	4
Lääkeala	1	1	0	0	5	6
Hiusala	22	13	0	9	4	26
Kauneudenhoitoala	19	12	0	7	6	25
Liikunnanohjaus	5	5	0	0	4	9
SOSIAALI- JA YMPÄRISTÖALA	78	58	2	18	33	111
Matkailuala	30	14	0	16	8	38
Hotelli-, ravintola- ja catering- ala	35	34	0	1	9	44
Kotityö- ja puhdistuspalvelut	22	21	0	1	13	35
MATKAILU-, RAVITSEMUS- JA TALOUSALA	87	69	0	18	30	117
Yhteensä	750	518	32	200	291	1041

AMMATTIKOULUTUKSEEN VALMISTAVAT JA VALMENTAVAT KOULUTUKSET

KOULUTUS	Hyväksytyt opetussuunnitelmiä	Hyväksytyt			Hyväksymättä opetussuunnitelmiä	Opetussuunnitelmiä yhteensä
		ajoissa	etuajassa	myöhässä		
	lkm	lkm	lkm	lkm	lkm	lkm
Ammatilliseen peruskoulutuksen ohjaava ja valmistava koulutus	33	22	1	10	10	43
Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus	28	24	1	3	6	34
Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmentava koulutus	26	9	0	17	7	33
Kotitalousopetus	15	11	0	4	11	26
Yhteensä	102	66	2	34	34	136

Liite 6 Ammatillisten perustutkintojen järjestäminen näyttötutkintona

KOULUTUSALA/ perustutkinto	voimassa olevat vv. 2008-2010 uud. perusteiden mukaiset järjestämissopimukset (lkm)	päivitetyt (2008 -2010) järjestämissuunnitelmat (lkm)
HUMANISTINEN JA KASVATUSALA	24	14
Viittomakielisen ohjauksen pt	2	0
Lapsi- perhetyön pt	11	7
Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen pt	11	7
KULTTUURIALA	21	19
Käsi- ja taideteollisuusalan pt	15	11
Audiovisuaalisen viestinnän pt	2	3
Kuvallisen ilmaisun pt	1	2
Tanssialan pt	0	0
Musiikkialan pt	3	3
Sirkusalan pt	0	0
YHTEISKUNTATIETEIDEN, LIIKETALouden JA HALLINNON ALA	28	29
Liiketalouden pt	28	29
LUONNONTIETEIDEN ALA	19	13
Tieto- ja viestintätekniiikan pt	19	13
TEKNIKAN JA LIIKENTEEN ALA	216	178
Tekstiili- ja vaatetusalan pt	11	10
Painoviestinnän pt	3	1
Kone- ja metallialan pt	24	21
Talotekniikan pt	18	16
Autoalan pt	12	11
Lentokoneasennuksen pt	1	0
Lennonjohdon pt	1	0
Logistiikan pt	9	12
Sähkö- ja automaatiotekniikan pt-	24	16
Tieto- ja tietoliikennetekniikan pt-	10	5
Rakennusalan pt	29	24
Kaivosalan pt	4	3
Maanmittausalan pt	1	0
Puualan pt	9	8
Veneenrakennuksen pt	3	2

Verhoilu- ja sisustusalan pt	2	3
Pintakäsittelyalan pt	11	8
Laboratorioalan pt	3	4
Prosessiteollisuuden pt	4	4
Elintarvikealan pt	12	12
Merenkulkualan pt	2	0
Kello- ja mikromekaniikan pt	1	0
Muovi- ja kumiteknikan pt	3	2
Suunnitteluassistentin pt	2	2
Turvallisuusalan pt	9	8
LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA	64	46
Maatalousalan pt	16	15
Hevostalousalan pt	9	2
Puutarhatalouden pt	14	8
Kalatalouden pt	1	9
Metsätalouden pt	13	11
Luonto- ja ympäristötalouden pt	11	9
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA	50	49
Sosiaali- ja terveysalan pt	32	37
Hammastekniikan pt	0	0
Lääkealan pt	1	1
Hiusalan pt	6	4
Kauneudenhoitoalan pt	9	7
Liikunnanohjauksen pt	2	0
MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA TALOUSALA	45	37
Matkailualan pt	17	12
Hotelli-, ravintola- ja catering-alan pt	18	16
Kotityö- ja puhdistuspalvelujen pt	10	9
yhteensä	467	385

Verkojulkaisu
ISBN 978-952-13-4878-5
ISSN 1798-8926
ISSN-L 1798-8918